

KAKO JE NASTAL NOVI «ŠOLSKI IN UČNI RED».

(PO ČEŠKEM IZVIRNIKU POROČA DRAGOTIN SVOBODA.)

nameniti moravsko-češki pedagog, oče organizacije moravskega češkega učiteljstva, izborni pisatelj Jos. Ulehla pripoveduje v «Věstniku», organu moravskih združenih učiteljskih društev, kako je nastal novi šolski in učni red za ljudske in meščanske šole v Avstriji. Marsikaj nas more zanimati v tem poročilu. Predvsem nam je jasno, kako pazljivo mora učiteljstvo spremljati vsako namero vlade; kako se mora bojevati za vsako še tako majhno pravico; kako močno je, ako stopa v združeni vrsti mož ob možu proti jasnim smotrom. Da novi učni in šolski red ni vrgel učiteljstva in šolstva za sto let nazaj v prvotne tmine, za to gre hvala stanovski zavednosti. To nas vzbuja, to nam vliiva novih moči, ta zavest naše sile mora naše mišice spremeniti v železo in naše čelo v jeklo; smelo zremo v obraz vsem drugim stanovom. A ta uspeh organiziranega učiteljstva mora prepričati tudi vse one, ki se še vedno odtujujejo naši «Zavezi», da leži samo v ozkem združenju moč in uspeh in zmaga.

* * *

Jos. Ulehla pripoveduje:

«Od svojih pri šolskih uradih nameščenih prijateljev je doznalo lani nemško učiteljstvo, da pripravlja ministrstvo za uk in naboženstvo nov šolski in učni red, čigar nekateri članki so velik uspeh klerikalnih in nazadnjaških struj. Zopet se odrejajo nekatere navade in ustanove stare konkordatne šole, tako izpiti koncem šolskega leta, darila in nagrade, oslovska klop, krepkejša policajna uprava, strogo nadziranje učencev izven šole, njih domačega čtiva; strogo nadzorstvo učiteljev zunaj šole, njih politiškega delovanja, njih pobožnosti i. t. d. Te vesti so po pravici vzburkale učiteljstvo, kajti šolski in učni red je učiteljev poslovnik, red in način, kako se izvaja, določujeta duh šolstva bolj kakor šolski zakoni. Velika

vzburkanost se da razjasniti tudi po dejstvu, da je učiteljstvo že strašno mnogo pretrpelo po nesrečnih določbah prejšnjega šolskega reda.

Pravzaprav ni vsemu kriv učni red; največ zgrešijo ljudje, ki izvajajo red in ki prisojajo preveliko važnost drobnostim in formalnim nepotrebnoštim, kakor jih želi pisarna, kakor jih zahteva policija, največ zgrešijo ljudje, ki so že davno pozabili, da še ni uvedena v Avstriji konfesionalna šola, in zato uravnavajo vse tako, kakor bi šolski uradi bili samo sluge in podrejeni cerkveni organi, šola sama pa v prvi vrsti cerkvena ustanova. Takšnih ljudi je v Avstriji dovolj, kajti kancelarske rubrike in kopralski red se nazirata v Avstriji od začetka XIX. stoletja za vrhunec občanskega reda in občanske modrosti, nova rubrika se smatra za edini napredek v šolstvu; a največ teh ljudi je med nami. Temu kopralskemu in policajnemu duhu in vladi je imel vltiti novi šolski red novo moč, novo vzpodbudo in novih sredstev.

Zato pa se je vnela agitacija na vseh straneh, uvaževalo se je in posvetovalo; toda vsi glasi so se zedinili v zahtevo, da se naj preda novi šolski red anketi ljudskih učiteljev, o šolskem redu meščanskih šol pa se naj posvetuje anketa meščanskih učiteljev. Tako se je dogodilo, da se je govorilo o novem šolskem redu tudi v deželni učiteljski skupščini, in izrekla se je želja, naj se preda novi red v pretresavanje stalnim odborom deželnih konferenc. A vidno je bilo, da se ta želja ne bode upoštevala, in ko bi se vlada nanjo ozrla, da se nikakor ne bode smatrala obvezano, vračunati željo stalnih odborov, kajti te želje bi bile gotovo različne.

Ko sem o tem premišljeval, prišlo mi je na um, da ni mogoče drugega storiti nego poskusiti izzvati združen nastop avstrijskega učiteljstva, vsaj združen nastop češkega in nemškega učiteljstva. Govoril sem torej s tovarišem Frankom, predsednikom nemških učiteljskih društev na Moravskem: uspeh je bil ta, da je pozval predsednik vseh nemških avstrijskih učiteljskih društev, tovariš Kessler, na posvetovanje zastopnike čeških, moravskih in šlezjskih učiteljskih društev. Iz Češkega je prišel Rašín, iz Morave Ulehla in iz Šlezije Němec. Češki zastopniki so se združili z nemškimi, to so bili: Kessler, Frank in Herbe, in ta deputacija se je odpravila k ministru vitezu Hartlu. Vodil je deputacijo mariborski poslanec Wolfhardt. Bila je to pomembna deputacija. Sam Hartl je to priznal in dejal: «Das ist ja ganz Oesterreich!»

Tovariš Kessler je razložil ministru, česa želimo in zakaj; nato sem izrazil najpreje češki, da soglašamo z Nemci, potem pa sem nemški dalje razlagal vzroke našega prihoda s tem, da vlada v učiteljstvu strah, da hoče vlada pomagati z administrativnimi sredstvi onim, ki si želijo konfesionalnih šol, ter polagoma pripravlja takšne šole; naš strah je upravičen, kajti množijo se pojavi in odloki v sedanjem šolstvu, katerih drugače ni mogoče razjasniti, kakor da je to v odškodnino za konfesionalno šolo.

Minister je to tajil, rekel je, da nihče ne želi konfesionalne šole. Ne more razumeti, zakaj se učiteljstvo tako vznemirja, saj v šolskem redu ni takšnih članov, o katerih se govoriči med učiteljstvom, «oslovske klopi» ni in sploh ničesar ni v pripravljenem redu, s čimer bi se dalo povoda učiteljstvu, se po pravici vznemirjati. Ankete ne more in neče sklicati. Tudi bi bilo zelo nevarno jo sklicati, ker se ne ve, kako močni činitelji bi se vzpeli nad nas in nad šolo. Rekel je končno, naj se podamo k odbornemu šefu dr. Kanjeri. Pri dr. Kanjeri ostala je deputacija zelo dolgo in mnogo se je govorilo. Naših pritožb je bila dolga vrsta: reakcija, krivice pri ustanovitvi šol, krivice pri oddajanju učiteljskih mest, birokratiška samovoljnost in dlakocepstvo, nedostatek učiteljskih mest, neznosne razmere med šolo in cerkvijo, sostavno protežiranje «katoliških» ljudi — vse to je razložila deputacija.

Bilo je lahko spoznati, da deputacija ni bila dobrodošla. Minister nas je pošiljal k dr. Kanjeri, dr. Kanjera zopet k ministru, in odšli smo, ne da bi poznali končni učinek naših prizadevanj. Toda tov. Kessler imel je sedaj pravo, govoriti in delovati za vse nemško in češko učiteljstvo, in tako se je dogodilo, da se je počel pogajati z njim referent v ministrstvu, in da je Kessler sprejel izvod šolskega reda z namenom, da ga odda učiteljskim organizacijam v proučevanje; moral se je zavezati zase in za nas, da javnost ničesar ne začuje o novem redu.

Sprejel sem ta izvod od tov. Franka s strogim nalogom, da ga hitro prečitam, pripišem popravke in dopolnje in ga vrnem. To sva s tovarišem Havlíkom tudi storila, proučila red temeljito in vestno, v kolikor je nama to dovolil čas.

Kmalu nato sva se podala s Havlíkom na Dunaj k skupnemu posvetovanju z nemškimi tovariši in kolegom Moravcem, ki je prišel kot zastopnik češkega učiteljstva, o posameznostih tega šolskega reda. Bilo je naravno, da smo se vjemali v glavnih zahtevah. Težje je šlo pri posvetovanjih o šolah za narodnostne manjšine in o njih utemeljitvi. Velikega nasprotstva sicer ni bilo pri nemških tovariših. Od tov. Kesslerja sem vzel častno besedo, da bode o pravem času sam za to, da se pošlje češki otrok v češko šolo, nemški otrok v nemško šolo. Toda čutili smo preveliko odgovornost za vsako besedo o ustanovitvi šol za manjšino in po možnosti smo uredili besedilo tako, da bi bila odloka o utemeljenju šol jasna in pravična. V kolikor se je to posrečilo, se ne more povedati: pogajali smo se sicer o tem še pozneje, a končno smo se zjediniili v tem, da šolski red kot prosta naredba ministrstva ne odločuje v poslednji vrsti o ustanovitvi šol.

Naše ugovore proti novemu redu, ki je bil že izdelan in pripravljen, je referent v ministrstvu pripoznal, izdajanje reda se je zadrževalo, a koncem januarja letošnjega leta sprejela so deželna društva učiteljev, torej tudi

naše društvo, na novo izvod šolskega reda, ko sem se bil zavezal s podpisom, da ničesar ne izdam javnosti in ne pripustim, da pride v javnost. Sklical sem zato predsedstvo; nato smo se brižno posvetovali o vsakem odstavku, o vsakem popravku, katerega so želele druge učiteljske organizacije, svoje popravke pa smo na drobno napisali in podkrepili (utemeljili.)

Kmalu nato sva potovala s tov. Moravcem na Dunaj, kjer smo s tov. Kesslerjem oddali sekcijškemu šefu dr. Kanjeri spis z vsemi premembami, ki jih želimo v šolskem redu; spis je sestavil tov. Kessler, midva sva pa podpisala in pripisala izjave soglasja.

Tov. Kessler je posvetil temu vprašanju mnogo dela in mnogo marljivosti. Sestavil je vse poprave in vse dopolnje, ki jih je sprejel od posameznih društev, in jih uredil v skrižaljki, iz katere je bilo spoznati, katerih prememb želi vse učiteljstvo, katerih samo nekatera društva.

Razume se, da smo tudi poslance naprosili, naj se zavzamejo za dobro stvar. Kol. Moravec je bil poklican v klub čeških državnih poslancev, da bi govoril o šolskem redu, njegovi potrebi in važnosti in o naših zahtevah. (Bilo je ustanovljeno, da tudi mene pozovejo v klub, a po nekem spregledku se to ni zgodilo.) Z ministrom so se pogajali tudi češki poslanci, zlasti predsednik češkega kluba dr. Pacák, predsednik šolskega odbora Špindler in dr., za nemške poslance pa zlasti podpredsednik državnega zbora dr. Kaiser.

Po združenem delu torej smo dosegli končno šolski red, ki v marsičem odgovarja našim željam, oslablja marsikatero pikrost starega reda in je v celem prostejši. Ni tako naklonjen birokratskim formam, ne potrjuje uradnega avtokratizma, nuja več pravic učiteljskim konferencam i. t. d. Da se ni doseglo še več, temu je kriva šolska novela, čijih zakonite odredbe se ne morejo odstraniti z ministrsko naredbo, četudi je učiteljstvo obsojalo enoglasno ta zakon.

Dognano je, da sedanji parlament ne more spremeniti šolskega zakona. Niti napredna niti konservativna stranka nimata te moči, da bi nam dali nov šolski zakon. Šolsko zakonodajstvo je prispelo do mrtve točke, ob istem času se je pokazala nemogočnost šolske centralizacije. Druge zahteve imajo tirolski duhovni poslanci, druge potrebe povdarjajo zastopniki severnih mest in trgovske komore. To brezsilje se še poveča vsled ostrih narodnostnih bojev, brezobzirnega boja avstrijskih Nemcev proti nenemškim šolam, sploh vsled avstrijske politike, ki še v XX. stoletju nasilno vzdržuje nadvlado nemškega in madjarskega roda nad drugimi avstrijskimi narodi, vsled politike, katere ne narekuje razum in državna potreba, ampak bolehná nenavist do slovanskega ljudstva. Zato takšna otrpnelost v vsem šolstvu, takšna nemogočnost kakršnegakoli opravičenega napredka, zato takšni poulični krvavi boji za univerzo in ljudsko šolo v Brnu, Inomostu, v Opavi, v Lvovu, v Trstu, povsod.

Ti boji, naše šole manjšin, šola Komenskega na Dunaju, vse to so velevažne listine za bodočega kulturnega zgodovinarja Avstrije.

V takšnih razmerah smo dobili samo drobtinice, nič istinito velikega, odločnega, važnega. Ostanejo dosedanje kasarniške, kancelarske, policijske razmere, četudi so ublažene. Ni se treba torej čuditi, da je poslanec Seitz ostro govoril proti temu reda, in da nas je ministrski referent naravnost vprašal, ali sploh želimo, da se red obelodani. To je bilo spomladi. Tedaj je bilo politiško obzorje drugo. Ni bilo še ogrske krize, ni bilo še globoke in mogočne agitacije za splošno volilno pravico, ni bilo brnskih nemirov, ni bilo nade, da se notranje razmere avstrijske spremene, da prestane absolutizem in ž njim reakcija in da zavlada pravilno konstitucionalno življenje. A še danes je ta nada slaba, reakcionarni življi v Avstriji so močnejši nego demokratiški.

Šolski red je podpisal minister dr. Hartl; čakali smo dnevno, da izide red, kar je hkratu padel minister Hartl. Zato je bila naša deputacija zopet na Dunaju (po nezakriviljeni naključbi se je zgodilo, da sem sprejel brzojav prepozno), kjer je slišala, da se izda šolski red do 15. septembra.

Sedanji minister dr. Bienert je pristno klerikalen mož, pravijo, da Luegrov somišljenik. Ako je deputacija sprejela od njega zatrdilo, da se red izda, je videti, da ta red ni preveč radikalen, da je tako miren in pokojen, kakor gre, če je namenjen ljudem, ki so dolžni biti v vsem vzorno mirni in pokojni občani po staroavstrijskem vzoru, z mozgom in srcem, čigar kolesa se navijajo z uradnim ključem in navajajo po uradnih gospodih: živeti v svetem miru z vsemi starimi spoštovanimi institucijami tega sveta in za takšen mir tudi odgajati poverjeno jim mladino.

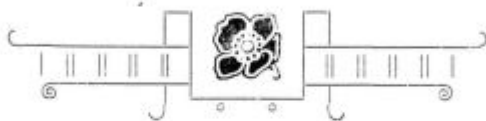
To so samo drobtine, katerih se je polastilo avstrijsko učiteljstvo po skupnem delu, še enkrat ponavljam, samo drobtine. A učiteljstvo tudi drugega ni zahtevalo, ni zahtevati moglo. Avstrijsko učiteljstvo ni tako radikalnonapreden živelj, kakor nemara samo misli, da je, a priporočena lestvica: vorzüglich, lobenswert, befriedigend, genügend in nicht genügend, je obenem tudi lestvica njegove naprednosti in njegove pedagoške zrelosti. No, četudi smo zahtevali radikalnejše spremembe, da bi na pr. prestala obvezna služba božja za otroke, prestalo nadzorstvo pri nabožnih vajah, to se ni moglo spolniti, ker to zabranjuje obstoječi šolski zakon.

Izdanje šolskega reda se je zadrževalo iz dveh vzrokov. Menili smo, da izide pred 15. septembrom, tako se je obljubljalo. No, čital je red minister Gautsch sam, pa tudi češki prevod še ni bil gotov.

Ker se je zadrževalo izdanje šolskega reda in ker je minister dr. Hartl padel, smo mislili, da je ž njim padel tudi šolski red. To se ni zgodilo, a premembe, ki so se izvršile od tedaj v šolskem redu, so brezpomembne in ne spremenijo njegovega značaja na noben način.»

Tako pripoveduje Ulehla nastanek novega šolskega reda. Zabeležili smo te vrste zato, da se upoštevajo nekdanj v zgodovini šolstva kot posebnost: koliko boja, koliko eneržije je treba učiteljstvu, da se pomore šolstvu do jasnejših dni. Saj tu ni šlo toliko za učiteljski stan, kakor za dobro naše ljudske šole. Zabeležili smo te vrste tudi zato, da spoznamo učitelji jasno: le v složnem nastopanju leži jamstvo za našo svobodo in za svobodo ljudskega duha.

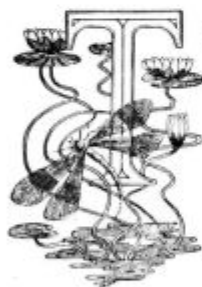
Ulehla glosira v naslednjih člankih novi šolski in učni red. Marsikatera dobra misel je v teh člankih zapisana; ko bi bilo listu in učiteljstvu ž njim ustrezno, sem pripravljen objaviti tudi te članke mojega znanca Ulehla, prvega bojavnika za bodočnost ljudske šole na Moravskem in morda med češkimi učitelji sploh.

PEDAGOŠKODIDAKTIŠKE DROBTINICE.

(PREDAVAL PRI URADNI OKRAJNI KONFERENCI T. L. DR. J. BEZJAK.)

(Konec).

udi pri spisju se mora učitelj vestno ozirati na prej omenjeno spolno razliko. Naj torej zdaj pa zdaj izbere snov, ki močnejše vpliva na čuvstvovanje deklic ter bolj leži v krogu njihovega naziranja ter hotenja kot dečkov. Take naloge bi bile: Kako se peče kruh? Kako je mleko uporabljati pri gospodinjstvu, da donaša dober dobiček; uzorna gospodinja; moje gospodinjsko delovanje (v obliki pisma); moja roža ljubljenska; marljiva ženjica itd.

Da je pri pismih gledati na spolno razliko, ve vsak učitelj; a tudi opravljeni sestavki naj se tako uravnajo! Učenke naj sestavljajo račune o ženski obleki ter pridevlejo pobotnice o prejeti šivnini, dečki naj delajo račune o moški obleki ter obenem slične pobotnice; deklice naj spisujejo izpričevala za dekle, dečki za hlapce; deklice naj pišejo ponudbe, da so se izučile za šiviljo, kuharico, hišno, domačo učiteljico, dečki, da so se izučili za kako rokodelstvo, za vrtnarstvo, sadjarstvo, vinarstvo, za oskrbnika i. t. d.

Dalje naj učitelj pri izbiri tvarine glede individualnosti pazi na ta-le načela:

1. Učna snov ne sme nasprotovati upravičenim čuvstvom gojenčevim, jih ne sme žaliti ter ne sme ignorirati priro-

jenih zmožnosti. 2. Učna snov ne sme gojencu nasproti stopiti kot tuja, ne sme prevladati njegovih duševnih moči ter ne sme ležati zunaj njegovega duševnega obzorja.

Primer naj nam to pojasni! Opozorim na napake, ki jih učiteljstvo dela pri izbiranju snovi za spisje, ne uvažujoč gorenjih načel.

Na dvoje tu ne pazi, prvič da bi moralo spisne naloge izbirati z ozirom na potrebsčino, ki otroka sili, da javi svoje misli, drugič, da bi jih moralo izbirati gledaje na zmožnost otrok, s katero izjavljajo svoje misli.

Znano je, da otrok rad govori; samo daj mu snov, ki ga zanima, ki leži v njegovem duševnem obzorju. To obzorje pa je celo drugo nego obzorje odraslih ljudi. Nerabljiva je torej vsa tvarina, ki je vzeta iz razmerij teh ljudi in ki jo učenec more umeti šele takrat, ko je sam dorastel in že marsikaj doživel. Iz istega razloga so nerabljivi za spisje zgolj notranji dogodki, čuvstva in občutki.¹ Kaj bi naj otrok napisal, ko bi učitelj zahteval, da naj opiše ali celo oriše poletni večer; da naj opiše, kaj si misli in kaj občuti pri pogledu na grajsko razvalino, kaj pri pogledu na zvezdato nebo? — Otrok le rad pripoveduje ter ve pripovedovati o vnanjih dogodkih in lastnih dožitkih. Kar je doživel doma, v rodbini, v šoli, med pajdaši in pajdašicami, na igrališčih in izprehajališčih ali na poti v šolo; kar ga zanima pri osebah, stvareh, rečeh svoje okolščine, v naravi, v življenju živali ter rastlin: to rad pripoveduje, o tem rad govori, o tem govoriti mu je potrebno, o tem tudi naj piše!

Le poglej v polno življenje otroško, dovolj najdeš uporabne in lepe tvarine! Otrokova veseljca ter njega bolečine, njegovi majhni naklepi, njega majhne skrbi ter želje: vse, vse, kar mu polni srčece in glavico, bodi snov za spisje! Ume se, da se učitelj mora uglobiti v otroško dušo, v otroško mišljenje in čustvovanje, da se mora otroku popolnoma približati ter umevati njega hotenje in stremljenje, sploh da mora ozir jemati na njega individualnost.

Iz tega sledi upravičenost zahtevanja, ki sem ga že često izrekel: izbirajte iz nazornega pouka in prirodopisja konkretne posamezne reči ter stvari, a ne abstraktnih pojmov ali splošnih imen! Otroci naj ne pišejo sploh o mizi, tabli, hiši; o drevesu, psu, govedu, vrtu, travniku, gozdu, ampak o določeni mizi, tabli, hiši; o določenem drevesu, psu, govedu, vrtu, travniku, gozdu, ki so ga že večkrat videli, ki ga znajo opisati, sploh o njem nekaj povedati. V tem smislu daj učitelj takim nalogam naslednje naslove: naša šolska miza, naša šolska tabla, naša šola ali cerkev; lipa pred šolo, kužek gospoda nad-

¹ Žal, da se ta zahteva vse premalo uvažuje v nižjih razredih naših srednjih šol. Zadobi li ljudskošolski učenec, ko prestopi gimnazijski prag, zares toliko več pameti, da vse bolje ume nego ljudskošolski učenec iste starosti?

učitelja ali župnika, naša Dimka (vsak naj popiše domačo kravo po določenem načrtu), šolski vrt, travnik za našo cerkvijo, naš najbližji gozd ali gozd za vasjo!

A pri vsem tem je pomniti, da otroški jezik še ni tako razvit kakor jezik odraslega človeka, ki je že mnogo čital, govoril in pisal, da se torej pri otrocih potrebsčina sporočevanja, sploh govorice omejuje po zmožnosti izraževanja.

Ali kakšne spise čitaš mnogokrat na višji stopinji ljudske šole? Sklepati moraš, da so ti učenci popolnoma izurjeni stilisti, da ne rečem, zreli pisatelji. Tako lep je izraz, tako izborne so podobe, tako nepričakovane misli, tako obširni ter sestavljeni stavki! A nič se ti ni treba čuditi; saj si toliko pedagoga, da takoj spoznaš, kam pes šapo moli, ter rečeš: «Dragi učitelj moj! To je tvoj jezik, to so tvoje misli ali celo jezik in misli dotične pomožne knjige, iz katere je vzeta naloga! Otrokom si spis narekoval ali ga dal učiti na pamet in potem prepisati.» Lastnega dela otrok tu ni najti. Kaj pa de, če učitelj na tak način otrokom jemlje veselje do spisja, sploh do dela, če greši zoper načelo: Navajaj učence in učenke k samodelavnosti!?

Načelo, po katerem se učitelj ravna v tem oziru, torej bodi: Pisмено izraževanje učencev bodi preprosto, jasno, določno, slovniško pravilno, bodi zvesti odtisk in posnemek otroškega mišljenja. Ne zahtevajte o njih orisov, ki jih ne morejo spisati ter bodite zadovoljni s preprostimi opisi: ne zahtevajte blestečih fraz, lepih ali celo izvanrednih podob namesto preprostih misli v jasni obliki! — «Šola se mora zadovoljiti», pravi Lüttge v svoji knjigi: «Der stilistische Anschauungsunterricht» (II. del str. 12.), ako spravi svoje učence do 14. leta v obladanju pismene oblike tako daleč, da morejo jasno, določno in pravilno sporočati o najbližjih in najprostejših življenskih razmerjih. Spisovni pouk naj torej skrbi, da postane za to potrebni besedni zaklad s slovniško stilističnimi oblikami vred po mnogoterni uporabi sigurna ter neizgubna last; to se pa zamuja tam, kjer pride učiteljstvo, ker ne mara za meje, ki so postavljene zmožnosti otroškega izraževanja, do prakse, katera hoče doseči spisovno uporabnost, ki daleč presega potrebsčine preprostega moža izmed ljudstva».

Pri tej priliki še opozorim na dotične stavke v razpravi, ki jo je spisal o spisju prof. Karol Schwalm ter objavil v 5. letnem poročilu o dunajskem učiteljišču na str. 17.—19., kjer pravi o individualizovanju v spisovnem pouku to-le: «Gojenje spisja naj po možnosti individualizuje kakor vsak drug predmet! Dečki ter deklice, mestni ter deželni prebivalci, otroci delavcev, obrtnikov, trgovcev in uradnikov i. t. d. imajo različne kroge predstav, različne vrste misli, raznovrstne nagnjenosti in potrebsčine: s tem dejstvom se more in mora računati pri izbiranju spisovne tvarine.

Individualizovanje tuintam olajšujemo s tem, da razdeljujemo učence enega razreda v skupine in dajemo vsaki skupini drugo, pa slično spisno nalogo.»

Tudi glede na obdelovanje učne tvarine individualnosti ne smemo prezirati; kajti po zmožnosti ter potrebnosti izobraževanja, ki jo učitelj najde pri svojih gojencih, mora določevati visokost svojega pouka, hitrost postopanja ter meje poučevanja.

Zlasti je treba z ozirom na individualnost paziti na nekatera važna načela pri vsem procesu vsakojakega mišljenja. Pred vsem je skrbeti, da se pri vseh otrocih dobro in dosledno asocijujejo predstave, ki se jim zbujejo ali na novo podajajo. Ker pa ta otrok počasneje asocijuje nego oni, ker ta sploh težje razumeva nego oni; mora učitelj v prvi vrsti gledati na to, da istinito vsi otroci razumevajo ter asocijujejo.

Manj nadarjenega učenca bode torej češče izpraševal nego nadarjenega, da se prepriča, je li oni-le prav umel ter prav in dobro združil dotične predstave. Počasi mislečega ne bode silil, da naj hitro odgovarja, ker bi ga tako spravljal v zadrego in zmotnjavo; ampak čakal bo na odgovor ter mu pomagal, vmes stavljajoč to ali ono vprašanje. Težja vprašanja bode stavil boljšim, lažja slabšim učencem. Pa ne vselej. Tuintam bode poskusil s težjim vprašanjem tudi pri manj bistroglavem učencu, a mu pomagal, da mu zraste pogum. Ako je bister deček takoj zadel pravi odgovor, naj ga vselej ponovi slab učenec! Tako se učitelj vselej prepriča, je li učenec razumel stvar. Kratkotomalo, učitelj bo stopal naprej z isto primerno hitrostjo oziroma počasnostjo, ki jo zahteva individualnost učenčeva. Učenca s slabim mehaniškim spominom bode izpodbujal, da se bode marljivo učil na pamet in tako krepil mehaniški spomin: učenca z nezadostnim zanimanjem za šolski pouk bode često in često klical, vedno in vedno zbuval njegovo pozornost ter sploh napenjal vse svoje moči, da bode svoje poučevanje oslajal z zanimivostjo; učenca, ki bode prehitro in radi tega nepremišljeno ter čestokrat slabo odgovarjal, bode brzdal ter mu pri vsakem slučaju pred oči postavil slabo posledico, ki izvira iz nepremišljenosti, učil ga bode, da je treba prej vprašanje ter odgovor natanko premisliti in potem šele odgovoriti, sploh navajal ga bode k intenzivnemu mišljenju i. t. d.

Tudi glede na uporabo naučene znanstvene snovi učitelj ne sme v nemar puščati individualnosti. Naj tu samo omenim, kako je postopati pri davanju šolskih in domačih nalog. V tem smislu priporočam, naj učitelj učencem dovoljuje, da smejo tuintam pri indirektnem pouku izvršiti nalogo, ki so si jo izbrali sami. Prav tako naj večkrat izvršujejo tudi doma po lastni volji izbrano nalogo. Takim potem bode zrastle njihovo veselje do nalog in s tem tudi sigurnost in pravilnost izvrševanja; kar namreč rad storim, storim z zanimanjem in kar storim z zanimanjem, to izvršim tem pozorneje in pravilneje.

Pri računstvu učitelj često izbere več nalog, lažjih in težjih, kadar jih učencem naloži za indirektno opravilo: one daj slabšim, te boljšim učencem; ali pa izbere enakomernih ter daj boljšim več, slabšim pa manj nalog. Na tak način skušaj težkočo indirektnega pouka v računstvu olajšati ter izvršitev nekako enakomerno med učenci porazdeliti!

Ume se, da mora zopet novo nalogo dati onim učencem, ki so dano že izvršili; kajti noben učenec ne sme pri indirektnem pouku biti brez nalog, sicer bi lahko začel druge motiti.

Sploh pa naj velja za stavljenje nalog glede na individualnost naslednje pravilo:

Ne daj nikoli naloge, ki ni natanko odmerjena izvrševalni zmožnosti učencev! Ne stavi nikoli naloge brez pedagoškega premisleka in didaktiškega preudarka! Premisli prej natanko, ima li tvoj učenec že toliko duševnih zmožnosti, prvič, da bode nalogo popolnoma umel, drugič, da jo bode mogel dobro rešiti. Ako grešiš proti temu načelu, povzročiš pri učencu nevoljnost, malomarnost, lenobo in naposled celo prevaro glede izvrševanja nalog.

Ne pritožuj se torej, ako učenci ne znajo rešiti te ali one naloge! Išči najprej vzroka, morda ga najdeš v samem sebi; morda si z dano nalogo prekoračil mejo izvršljivosti pri učencih!

4. O verbalizmu.

O duhomornem verbalizmu sem že govoril pri lanski uradni konferenci. Vendar sem prisiljen tudi letos povzdigniti svoj glas proti temu, še vedno jako razširjenemu načinu vsega pouka, ki nam vzgojuje z nesrečno ter neprestano in nestrpno dresuro brezmiselne, nemisleče, nerazsodne, nespametne potomce.

A da se razumimo! Te moje besede ne merijo na ponavljanje in pomnjenje v šoli dobro, jasno, premišljeno podane nove učne tvarine. To se mora vršiti; zakaj učitelj še ni dosegel svojega smotra, če je snov metodiško pojasnil in če so jo otroci dodobra razumeli: da jo učenec trdno in trajno obdrži v spominu, to je zadnji namen vsega pouka, ki se naposled le doseže s pridnim učenjem in marljivim ponavljanjem. Moje besede so torej naperjene le proti brezmiselnemu in nerazsodnemu učenju na pamet ter prav takemu godenju, lajnjanju in zlobodranju v glavo vtepane ter naphane učne tvarine, ki se žalibog še vedno vrši kakor v ljudski tako v srednji šoli.

Ali se vam nič ne smili deset-, dvanajst-, trinajstletni otrok, ki se mora od pičice do pičice na pamet učiti cele strani veronauka; celo kopico slovniških mučnih pravil s stavki vred, ki jih je pisatelj postavil le za zgled pravila; prav tako celo vrsto računskih pravil; ki se mora na pamet

učiti opis te ali one živali, te ali one rastline, te ali one rudnine; opis te ali one dežele; zgodovinsko povest o tej ali oni imenitni zgodovinski osebi, imenitem zgodovinskem dogodku; ki se mora na pamet učiti obširno berilo s težavnimi, nerazumljivimi za njegovo duševno obzorje nedosegljivimi izrazi, stanji, razmerji, ki pa le malo ali nič ne razume o vsem tem, kar se je moral učiti na pamet. Ni li tak učitelj največji tiran, ki zasluži, da se mu odvzame izpričevalo usposobljenosti bodi za ljudsko, bodi za srednjo šolo ter da se iztira iz učilnice?

Ali je tako težko umeti, da ima za življenje pomen le to, kar znamo praktičsko uporabiti, ne to, kar smo si vbili v glavo? Praktičsko pa znamo uporabljati le to, kar smo popolnoma umeli, v kar smo se vglobili tako, da je postalo naša popolna last. Dobro je mnogo vedeti, boljše je manj vedeti, a to znati uporabljati, sicer je vse znanje brez praktičske vrednosti.

Najbolj se vrši oni nepsihološki način poučevanja v jezikovnem pouku, zlasti v slovniških vajah. Otrok ti zna na pr. navesti vse predloge, ki zahtevajo ta ali oni sklon, niti enega ti ne izpusti; a vendar govori ter piše: pasti iz drevesa, namesto z drevesa, govoriti od česa, namesto o čem, skočiti raz odra, namesto raz oder, ohne des Freundes, namesto ohne den Freund. Brez napake zna sklanjati samostalnik s pridevnikom vred, a vendar piše: pri dobremu kmetu, iz očetam, namesto z očetom, domačo življenje, dragih prijatlov i. t. d. Čestokrat sem slišal, da je učitelj vprašal po naklonih, deležjih, deležnikih in otrok je kakor klopotec klopotal: Nakloni so: določni, velelni, želelni in pogojni naklon; deležja so: 1. nedoločnik, 2. namenilnik, 3. deležniki, 4. glagolnik; deležniki so: 1. tvornosedanji, 2. tvornopretekli, 3. trpnopretekli; tvornosedanji je prislovni in pridevni, tvornopretekli je pravi glagolni ter opisovalni. Ali učitelj vpraša o razdelitvi glagolov, učenec mu odgovori: Glagoli se dele po svojem pomenu in po kakovosti dejanja. Po pomenu so: 1. prehajalni, 2. neprehajalni, ki se dele na osebke in predmetne; 3. brezosebni; 4. povratni, ki se dele na prave in neprave povratnike. Po kakovosti dejanja so: 1. dovršni, 2. nedovršni. Na podlagi nedoločnikovega debla jih delimo na 6 vrst i. t. d. — To pa naj razume dvanajstletni ljudskošolski učenec ali gimnazijec! — O ti ljuba sistematika! —

Ko sem pa vprašal učenca, naj mi pove o določenem glagolu, ki sem mu ga izbral, to ali ono baš sedaj omenjenih oblik; naj mi poišče to ali ono obliko v berilu; naj mi pove razlike med nedoločnikom ter namenilnikom in naj ju rabi v stavkih i. t. d.: se je otrok doslovno ravnal po izreku, da je čisto bolje molčati nego govoriti. Je li treba še kritikovati tak pouk?

Isto napako lahko opazuješ v realistiškem pouku. Čestokrat učitelj učencem vbija določene odgovore na določena, vselej z istimi besedami stavljen vprašanja. Tako lahko slišiš v prirodoslovju ta-le vprašanja in

te-le odgovore: U.: Kako delimo telesa? — O.: Telesa delimo na trdna, kapljiva in razteznotekoča. U.: Katere lastnosti imajo telesa? — O.: 1. Vsako telo zavzame prostor. 2. Telesa so nepredirna: kjer je telo, ne more biti drugo. 3. Telesa so gibljiva. 4. Telesa so razdelna. 5. Telesa so težka. 6. Telesa so luknjičava i. t. d.

V zemljepisju mora učenec brez zemljevida naštevati, gore, reke, mesta, kronovine. O pomenu in važnosti te ali one reke, tega ali onega gorovja, o zavisnosti rastiinstva in živalstva od pokrajine ter podnebja, o zavisnosti ljudi od pokrajine ter o stoterih sličnih vprašanjih še žalibog dandanes marsikateri učitelj ne vé več nego o lanskem snegu, kamo-li o najnovejši zemljepisni metodi, ki poučuje na podlagi potovanj.

Nočem se dalje muditi pri tem neprijetnem vprašanju. Hvala Bogu, da je večina učiteljstva že spoznala ničavost takega postopanja ter se obrnila na pravo stran. Vendar naj vas zopet opozorim na preveliko važnost znanega učnega načela: pouk bodi nazoren! Izhajajte pri vsem svojem pouku od naziranja, od reči, od poskusa, od primera; dajte otrokom gledati, opazovati, misliti, soditi; najdite z njimi v skupnem preiskovanju nauk, pravilo, zakon: vadite marljivo najdeni nauk, najdeno pravilo, najdeni zakon vsestransko ter skrbite, da se jim neizbrisljivo vtisne v spomin: skrbite naposled, da zna svoje znanje dodobra uporabiti! Peta izmed preklicanih formalnih stopenj: vaja in uporaba je najvažnejša, njej je tudi posvetiti največ časa. Ne zadostuje, da učitelj potom indukcije pride do pravila in zakona, da pridno in metodiško pravilno uporablja razvijajoča vprašanja: tako še ni dovršil svoje naloge, ni izpolnil svoje dolžnosti. Slediti še mora dosledna, neprestana, neumorna, napeta vaja, kar zlasti mlajši učitelji kaj radi prezirajo. Ako je Montecuculi baje rekel, da je za vojevanje treba prvič denarja, drugič denarja, tretjič denarja, moram zaklicati učitelju: Za uspešno poučevanje je treba prvič vaje, drugič vaje, tretjič vaje. Zlasti je potrebno abstraktno snov vsestranski vaditi ter uriti.

Sem spada posebno slovnica. Recimo, da je učitelj dognal pojem roditeljskega predmeta! Na to sledi vaja in uporaba. Tu bode učitelj postopal prilično tako-le: Najprej bode učencem dal iskati roditeljske predmete, in sicer ali v jezikovni vadnici ali v čitanki, kar je težje, ker tu stavki niso zbrani v ta namen ter jih učenec šele mora iskati. Dotične glagole z roditeljskim predmetom naj si učenci dobro zapomnijo.

Na to sledi druga vaja: Učenci naj dopolnjujejo stavke, v katerih manjka roditeljski predmet! Ta vaja se mora intenzivno vršiti: učenci naj vstavljajo v isti stavek razne besede (samostalnice in zaimke), ki stoje za roditeljski predmet. In zopet naj ponovijo dotične glagole!

Tretjič: Učitelj podajaj samo glagole, učenci jih naj dopolnjujejo z manjkajočim predmetom ter iz te skupine tvarjajo sami stavke!

Četrtrič: Učenci naj sami tvarjajo stavke z rodilniškim predmetom, učitelj ne pomagaj več!

Tako naj se vrši neko stopnjevanje v težkoči dotičnih nalog, ki so pripravne za vajo.

Pri tej priliki naj pomnijo učenci posebna rekla, v katerih se rabi rodilniški predmet ter naj z njimi delajo stavke! N. pr.: lotiti se dela, doživeti starosti, dorasti vrha, koga oprostiti krivice, dolžnosti, jemanden des Dienstes entlassen, der Schuld überführen, des Amtes entsetzen, sich Rates erholen bei jemanden itd.

Nič ni prida, da ti učenec zna vseh šestero sklonov samostalnika zaporedoma na pamet klopotati. Tudi tu je prava uporaba edine veljave. Ta se pa mora vršiti na podlagi stavkov. Učenci naj redno v vsaki slovniški uri poprašujejo po sklonih v posameznih stavkih ter naj rabijo razne samostalniške sklone v stavkih tako dolgo, da so se naučili spoznati ter določiti vsak sklon ter ga brez napake in popolnoma pravilno uporabiti v stavku.

Kakor sem pa gori omenil, moramo učencem z jasnim in metodiško uravnanim razlaganjem in tolmačenjem pripraviti pot do pravega spoznavanja in popolnega umevanja učne tvarine, ako hočemo iztrebiti verbalizem. Nisem se namenil ter tudi nimam časa, da bi pojasnil vsa sredstva, ki jih učitelj naj uporablja v to svrhu, izbral sem si iz cele kopice le eno in to je «onomatika», ki je učiteljstvo doslej še ni hotelo prav gojiti ter uporabljati.

5. O onomatiki.

S to besedo značimo nauk o pomenu in tvorbi imen. Besedo «ime», grško «onoma» jemljemo tu v širšem in prvotnem pomenu, v pomenu «besede»; torej je onomatika sploh nauk o pomenu in tvorbi besed. Del tega nauka, ki se peča s tvorbo besed, zovemo, kakor znano, tudi etimologijo. Ker pa često spoznamo pomen besede iz njenega rodu in postanka, spada etimologija tudi k nauku o pomenu besed. Pri pomenu pa je tudi paziti na besede enakega ali sličnega pomena, o čemur nas uči sinonimika; je dalje paziti na prvotni, pravi ter preneseni pomen, o čemur se poučujemo v tropologiji ali nauku o tropih ali prenosih, kamor spadajo tudi frazeologija, to je nauk o frazah ali reklih. Naposled je v etimologiji velike važnosti, sestavljati besede, izvedene iz istega korena oziroma debla, kar spada v nauk o besednih skupinah ali družinah.

Po tem takem delimo onomatiko v etimologijo, sinonimiko in tropologijo; k prvi še računamo nauk o besednih družinah, k zadnji pa frazeologijo.

Jezik je slišen oziroma vidni izraz naših misli. Ker pa je sestavljen iz besed, so te-le elementi, ki izražajo naše mišljenje. Besede se nadalje prilagajo konkretnim ali abstraktnim stvarim ali določenim razmerjem: vsaka taka beseda oziroma besedna skupina zbudi v nas določeno predstavo in le takrat sem razumel, kadar združim slišano besedo pravo in jasno predstavo.

Naposled tudi vemo, da so vse besede za duševne stvari, dogodke in odnošenja vzeta ali prenesena od besed za vidne stvari, dogodke in odnošenja, da torej v prvem slučaju govorimo o podobah in prilikah.

Raditega moramo prvotni, vidni pomen besed dobro umeti in dojeti: čim bistreje dojmemo prvotni pomen, tem pravilneje in jasneje umemo preneseni pomen in čim nepopolneje smo dojeli vidni pomen, tem nepopolnejše bode umevanje dušnega pomena.

V tem oziru pravi Jean Paul v svoji *Levani*, ki je vzgojeslovje, katero bi ne smelo nobenemu učitelju biti neznano, tako-le: «K jezikovni naobrazbi še spada, da vsaj pozneje privajamo brezbarvne podobe vsakdanje govornice nazaj k živemu naziranju. Mlad človek pravi dolgo: vse po enem kopitu (alles über einen Leisten schlagen), dokler naposled ne najde istinitosti, kopita pri čevljarju ter se prav začudi, da leži pod prozorno podobo trdna istinitost kot folija.»

Zlasti pa priporoča Hildebrand prav toplo nauk o pomenu in tvorbi besed ter pravi:¹ To (namreč etimologija) prinese učencem luč med reči, katerih zvezo so itak temno slutili mimogrede, ki so torej, rekel bi, hrepenele po luči. A dobiček še dalje sega: uči jih jasno misliti in dušno nazirati obenem, najboljše mišljenje, ki biva, prav za prav edino pravilno mišljenje, ki ga bodo nekoč najbolj potrebovali tudi v življenju.»

Kako gleda torej otrok, da prinesem nekaj primerov, besedo «plot» s celo drugimi očmi, ako izve, da prihaja od glagola plesti, da je prvotni plot ograja, spletena iz šibja; da prihaja brod od bresti, prostor od prostreti, zastor od zastreti, opora od opreti; da sta iz istega korena obraz in obrezati, vrat in vrteti, mrak in mrkniti!

Kako se vesele otroci, ako spoznajo, da je pridevek «emsig» izveden iz samostalnika «Emse», ki je istega pomena in postanka kakor samostalnik «Ameise», da pomeni torej emsig marljiv kakor mravlja; da moramo pri samostalniku «Ursprung» misliti na izvirek, ki priteče iz zemlje; kajti beseda je sestavljena iz «ur», to je «aus» in «Sprung», ki prihaja od «springen»: izvir takorekoč skoči iz zemlje; da pomeni «ur» tudi začetek, da je torej «Urwald» prvotni, začetni gozd, ki še ni bil nikoli po-

¹ V knjigi «Vom deutschen Sprachunterrichte in der Schule» str. 93. To je zlata vredna knjiga, ki bi jo moral proučiti vsak učitelj materinščine.

sekan. da je «Urheber» tisti, ki kaj najprej začne (prav za prav vzdigne); da prihaja «gründlich» od samostalnika «Grund», da torej kaj storimo temeljito, ako pridemo celo do temelja itd.

O stalnih reklih ali skupinah besed, ki navadno tvarjajo celoto, pravi tako-le (str. 95.): «Govoreči ali pisoči zajema iz tega zaklada kakor nekdanj epski pesnik iz svojega zaklada epskih obrazcev, večinoma s tako, rekel bi, slepo sigurnostjo, kakor otročiček mnogokrat sigurno prijema tudi v temi z močjo navajanja. Kaj pa je to, kar zajema? Pri natančnejšem pogledu se pokaže, da so slike iz življenja, ki so utrjene z določnimi obrati, takorekoč mali izrezki iz istinitega sveta, lahko rečemo fotografske slike. kakršne je nekoč, že pred stoletji in še prej, sprejelo jasno oko o kakšnem dogodljaju v nas in zunaj nas, kakršni se vedno ponavljajo. Seveda je vselej pametna glava, zlasti pesnik brez peresa, ki je dogodek tako sprejel ter upodobil in s tem takorekoč obogatil priprosti jezikovni čut. Ta zaklad izročenihi rekel pa tvarja pravi duh, pravo vrednost in pravo bogastvo, pravo notranje življenje jezika».

Kdor se hoče poučiti, kako naj se razpravljajo taka rekla, da bodo učencem jasna kakor beli dan ter tako od dne do dne zanimivejša, ta naj dalje čita od strani 95. navedene knjige Hildebrandove: sam se bode prav veselil resničnosti, imenitnosti, vrlosti, pa tudi praktičke vrednosti njegovih besed. Kakor n. pr. Hildebrand razklada nemška rekla: etwas ins Auge fassen; das Rätsel auflösen; den Nagel auf den Kopf treffen; daneben schießen; übers Ziel schießen itd., kaže jasno, da pozna svojo materinščino prav natanko. da je duhovit mož in izvrsten pedagog. Znamenito bi bilo, ko bi veččak tudi o slovenščini spisal tako knjigo.

Naravno in samoobsebi umevno je, da učitelj naj ne prezira raznopomembnosti istih besed! N. pr. o oko: 1. človeško oko; 2. kurje oko; 3. oko na kocki, na karti; 4. oko na rastlinah (popok, brst); 5. oko pri sočivju, tudi lečica (Narbe) imenovano; 6. oko v mreži = petlja; 7. pri imenu rastlin, n. pr. volovsko oko (chrysanthemum leucanthemum), pasje oko (pulicana), hudičevo oko (paris quadrifolia) itd.¹ — Obraz: 1. človeški obraz = obličje; 2. podoba, portret (obrazi iz življenja, prvotni obraz = Urbild); 3. oblika (telesni obraz); 4. vzorec, posebno kot deminutivum obrazec; 5. pretveza (kaj storiti pod obrazom pravice). Ali nemški: der Fuß: 1. des Menschen; 2. des Berges; 3. als Maß. — der Schlag: 1. der wirkliche (udarec); 2. des Herzens; 3. der Schlag = Herzschlag, Gehirnschlag; 4. der Schlag = Gattung (Menschenschlag) itd.

Ti migljaji naj zadostujejo za pojasnjevanje bistva onomatike!

Kako pa postopaj ljudsko-šolski učitelj — in tudi srednješolskemu često ne bi bilo odveč — pri pouku, da bode prav izkoristil to velevažno panogo jezikovnega pouka? Moj nazor, ki sem ga praktičko izkusil

¹ Gl. Pieteršnikov slovar!

že sam, je ta-le: 1. Onomatika naj se ne rabi izključljivo le pri jezikovnem pouku, ampak naj služi vsakemu predmetu! Kajti pri vsakem predmetu se zdaj pa zdaj prikažejo besede, izrazi, obrati, ki niso takoj jasni in ki jih je treba razložiti. Razložene besede in pojasnjena rekla naj učenci zapisujejo v posebne jezikovne vadnice, imenujmo jih «slovarčke»! 3. Na podlagi teh slovarčkov naj se učenci doma pridno uče zapisanih obratov in rekel! Brez učenja ni sigurne posesti. Primerjal bi to učenje z učenjem latinskih ali grških besed in rekel. 4. Naučena rekla naj učenci rabijo v raznovrstnih stavkih, ki jih sami tvarjajo; kajti to je tudi tukaj zadnji smoter: lastna uporaba. Zlasti naj učitelj pazi, da jih učenci rabijo v spisnih nalogah. 5. Pri vsaki priliki naj se zbirajo sinonimski izrazi ter drug poleg drugega zapisujejo. Tako bodo naposled v vadnici zapisane besede, n. pr.: namen, namera; smoter, svrha; skleniti, nameriti, nakaniti, nameniti, odločiti; izkliti, pognati, vznikniti, scimiti; behend, flink, geschwind, hurtig, rasch. 6. Učenci naj se vadijo iskati besed. izvedenih iz istega korena oziroma debela ter sestavljati besedne družine!

To in ono bi še mogel povedati o tem velevažnem predmetu. A nedostaja časa in prostora. Želim samo, cenjena gospoda, da bi blagovolili pobrati to in ono teh «pedagoškodidaktičskih drobtinic».

IZ I. MEDNARODNEGA KONGRESA ZA ŠOLSKO HIGIJENO V NORIMBERKU L. 1904.

PIŠE FR. KOCBEK IN M. J. NERAT.

(D dalje.)

Da bi otroci začeli šolo obiskovati šele po dokončanem sedmem letu, ima svoje posebne prednosti. Ako podaljšamo otroku zlati čas prostosti, da porabi čas nemoten za naravno igranje ter se vsled modrih in strogih prirodnih zakonov nemoten razvija za eno leto, tedaj mu mora taka namera v normalnih razmerah le koristiti. Čim bolj je otrok duševno in telesno razvit, tem manj zamore šolski obisk pozneje škodovati njegovemu zdravju. Otroški organ mišljenja, katerega vendar hočemo v šoli razviti, nikakor ni po končanem šestem letu tako razvit kakor leto pozneje, ker v tem oziru odločuje eno leto zelo mnogo. Predno od telesnega organa, ki se še ni normalno razvil, zahtevamo večje delovanje, moramo misliti, da se to zgodi le na njegovo škodo. Koliko se n. pr. v tem oziru greši z domačimi nalogami pri mladih učencih!!

V prvih letih naj bi bilo učno gradivo tako, ki ne zahteva preveč delavnosti možganov. Ako vstopijo otroci šele po končanem sedmem letu

v šolo, tedaj naj bi se večji del odmerjenega časa porabil za to, da dá otrokom njihovem skupnemu razvoju primeren nazorni pouk podlago k poznejšemu pravemu pouku, da se polagoma na prizanesljiv način vzbuja delovanje možganov in uravna v pravi tir.

Šolsko osebje bi moralo biti obveščeno o zdravniški preiskavi oglašanih otrok brezizjemno o vseh slučajih, da ve, kako se je pri pouku treba ozirati specijalno na posamezne otroke.

Učiteljstvo mora vedeti, kaj sme od prvega šolskega dne od njemu izročenege otroka zahtevati; med drugim mora vedeti, da težavno pisanje že v prvem šolskem letu in sicer kmalu po šolskem vstopu dejstvuje ne le na vid in okostje, nego tudi na hrbtnico zelo škodljivo, da dolgo sedenje v klopeh, pri prisiljenem držanju ovira rast otroškega telesa. Prva šolska leta smatrati nam je kot nekak prehod od brezskrbnega, veselega življenja, ki je s šolsko obveznostjo naenkrat odrezano, polagoma v resno dobo življenja.

Učiteljstvo premalo pozna procese razvoja, ki se v njemu izročenege otroku vrše med 6. in 7. letom starosti. Žal, da ni prilike, da bi se tudi o tem poučili. Ne zadostuje samo, da ga poučimo le iz pedagoškega stališča. Kakor mora poznati poljedelec naravo njive, katero hoče obdelati, tako mora učitelj vedeti, kakšen organizem ima otrok, katerega hoče vzgojiti.

Na učiteljiščih naj bi se kandidati opozorili na to, kako se med šolo obiskujočem času ne-le zunanja oblika otrokovega telesa spreminja vsled rasti, ampak sodobno prirodnim potom tudi posamezni organi, ki so celo posebno v prvih šolskih letih po ovirah lahko najbolj oškodovani.

S stvarnim, prikladnim osvojenjem in s prilagodeno vajo različnih telesnih organov se lahko isti uspešno razvijajo. Mišičje in okostje navadno do desetega leta pri normalnih zdravstvenih razmerah vedno raste, osnovni razvoj možganske substancije pa je povprečno po sedmem letu končan. Pravi zastanek v telesnih spremembah ne nastane nikdar v življenju, vendar imajo spreminjevalni procesi poglavitno v otroških letih notri do dobe pubertitete za šolskega higijenika in za vse, ki imajo v šolstvu opravka, veliko važnost.

V šoli so vplivi, katerim se telo vobče, ali telesni organi specijelno prilagodijo, zelo različni; zato naj se dobri vplivi izdatno izkoriščajo, slabi pa po mogočnosti zatirajo ali izogibajo.

Kaj je storiti z otroci, ki so po zdravniški preiskavi povodom oglašanja za šolski vstop pripoznani duševno in telesno nenormalnim? No, naj se oprostijo šolskega obiskovanja za eno ali več let, v posebnih slučajih naj se uvrstijo v pomožne šole, kakor se to že na mnogih krajih Nemčije uspešno vrši v blagor mladine.

Ako se v mnogih deželah ustanovljajo šole za gluhoneme, slepe in jecljajoče, zakaj bi se z isto pravico ne ustanovile šole za «duševno in telesno manj vredne otroke».

Preveč bi bilo, ako bi se naštevale in opisovale hibe in bolezni na telesu in duhu, ki zahtevajo ločitev teh otrok, ker bi bilo to ogromno gradivo za posebno poglavje šolske higijene. Povdarjati pa je, da za postavljanje takih otrok ni vedno povsod — četudi v večini slučajev, zakasneli duševni razvoj, temveč včasih v izrednih slučajih tudi nenormalni «prezgodnji» razvoj možganske delavnosti, kar navadno imenujemo «Frühreife».

Kakor znano, so stariši kaj ponosni na svojega «prezgodaj zrelega» otroka ter kujejo načrte na najpustolovnejši način za svojega «bistroumneža». Včasih skušajo posiliti, da bi naj v enem letu celo dva razreda absolviral. Taki stariši se grozno motijo, kajti «prezgodnost» je skozinskoz znak bolehnega stanja. Že zunanost takih otrok kaže navadno, da se je duh na škodo telesa razvil. Ravno «prezgodnji» otroci naj bi se zapostavili za določen čas, da si telo lahko opomore, kajti če isto oslabi, bodisi radi malokrvnosti, motenja prebavil ali nervoznega razdraženja, kaj pomaga potem «preranost».

XXX.

O prednostih nerazdeljenega pouka

s posebnim ozirom na višje šole je imel oficijalno poročilo dr. phil. Ernest Hintzmann iz Elberfelda, ki pa se ne ozira na ljudsko šolo prav nič. V istem smislu je govoril obširno francosko dr. phil. M. C. Schnyten, profesor iz Antwerpena. Ravno tako nima obširna diskuzija za nas drugega pomena, kakor to, da se je enoglasno sprejel sledeči predlog:

«Skupina B mednarodnega kongresa za šolsko higijeno prosi oblastva o šolskem nadzorstvu, naj predloge za vpeljavo nerazdeljenega pouka dobrohotno preskuša ter take poskuse po možnosti dovoli.

»

Vobče zanimiva pa je tudi za ljudsko-šolske učitelje razprava dr. med. Eman. Semerada iz Mlade Boleslave «*O potrebi in prednostih nerazdeljenega pouka*», katero naj v glavnih mislih priobčimo:

Radi načela «Iz življenja za življenje» se mora učna snov skrčiti, vse nepotrebno odstraniti, tako pridobimo čas za telesno vzgojo in počitek. Domače naloge učencev naj se zmanjšajo ali popolnoma odpravijo.

Učenci dobe več prostega časa, ako se učni čas drugače razdeli, namreč da se vpelje le dopoldanski pouk, kakor je to vpeljano v inozemstvu in v velikih mestih.

Razdeljen pouk traja skoro ves dan, tako da učencu primanjkuje časa za počitek. Ako je šola zelo oddaljena, tedaj si učenec niti opoldne

ne more počiti in mirno prebaviti. Skušnja nas uči, da je popoldanski pouk manj uspešen nego dopoldanski, ker prebavljenje ovira psihično delovanje. Prebavljanje se ne sme z drugim delovanjem motiti. Narava sama daje človeku migljaj po živalih, ki po krmljenju navadno počivajo. Ako pride otrok popoldne pozno domov, mora v naglici jesti, da ne zamudi popoldanskega pouka, in hiti zopet v šolo, ker se pouk že ob 1. uri zopet prične. To ni škodljivo samo za prebavljenje, za pouk, ampak zlasti za učenčevo zdravje.

V poletnem času je učilnica prava peč ter se nikakor ni čuditi, da zlasti manjši otroci zaspe. In koliko je vreden tak pouk? Pri nerazdeljenem pouku ima mladina vse popoldneve proste v okrepčanje, vrhutega si prihrani eden pot v šolo, kar je v slabem vremenu in pri veliki oddaljenosti gotovo zelo važno.

Proti nerazdeljenemu pouku so najbolj učitelji. Po sedanjem učnem načrtu imajo učenci ljudske šole vsak teden 28—29 ur, na srednjih pa po 30 in več, ako se neobligatni predmeti prištejejo. Navzlic temu je, kakor skušnja uči, nerazdeljen pouk uspešnejši. Po leti lahko s poukom začnemo ob 7. uri in s tem dosežemo dopoldne najvišje število učnih ur, namreč 5.

Tudi je bojazen neutemeljena, da se učenci po 5 zaporednih učnih urah utrudijo. Skušnja uči, da je 5. in celo 6. ura, posvečena neobligatnemu predmetu, še vedno boljša kakor popoldanska po kosilu. Ako pa uvedemo po vsaki drugi uri odmor 10 minut in po tretji 15 minut, potem se nam ni bati psihične prenapornosti učenčeve.

Na Nemškem imajo toliko odmorov po 10 minut kolikor je vsak dan učnih ur in šolskim vodstvom je prepuščeno, da ta prosti čas v odmore razdele.

Učiteljem se ni treba bati, da se v ostali $\frac{3}{4}$ uri manj uči. Ni noben paradoks, temveč utemeljena resnica, najdena po resnem izsledovanju in na mnogobrojnih poskusih, da se v $\frac{3}{4}$ uri več nauči kakor v celi uri, ako več učnih ur zaporedoma sledi. Proti koncu ure postanejo otroci manj pazljivi in niso več zmožni, da bi pouk koristno zasledovali. Ta utrujenost preide v drugo uro, kjer se še povekša in zato ves učni uspeh uniči. Ako pa si učenec po 1 uri odpočije, tedaj dobi novo moč, ki ga usposobi za novi trud.

Iz teh vzrokov ni razdeljen pouk za učence kakor za učitelja težavnejši, ampak nasprotno koristnejši.

Za nerazdeljen pouk pa še govore drugi, in sicer gospodarstveni in pedagoški razlogi, ki so posebno za šole na deželi velike važnosti.

Otroci delavcev in kmetov vstajajo zjutraj zgodaj, vsaj takrat, ko gredo stariši na delo, to je pred 6. ali 5. uro. Od tega časa pa do vrnitve starišev je večina otrok sama sebi prepuščena. Da ima to prosto gibanje

malo pedagoške vrednosti, to bi nam lahko povedali učitelji na deželi. Ako se pouk eno uro poprej prične, tako pridejo otroci za eno uro, na deželi za dve uri poprej pod nadzorstvo. Stariši ali občina bi lahko poskrbela, da bi kdo otroke v prostem popoldnevu nadzoroval.

Doslej so delali poskuse z nerazdeljenim poukom le v poletnem času. Iz zdravstvenih ozirrov pa šolska higijena zahteva še bolj za zimo tak pouk.

Po leti zapusti učenec šolo ob 4. uri ter ima 3—4 ure časa za sprehode. Po zimi gre otrok v temi v šolo in pride naravnost iz šole na dom, mnogokrat iz slabega zraka v še slabšega. Pri nerazdeljenem pouku pridobe otroci po zimi 2—3 proste ure popoldne, v katerem času se lahko drsajo, kopajo itd. Po zimi naj bi se učni čas skrčil in bi zadostoval od 8. do 12. ure. Tudi bi se lahko napravil dvojni načrt učnih ur, krajši za zimski, daljši za poletni semester.

Res pa je, da se otroci po zimi bolje uče in so pazljivejši, ker so se v počitnicah odpočili. Nasprotno so slabejši uspehi v poletnem času posledica napornega dela po zimi, ko ima mladina malo počitka. Ako ji ta počitek privoščimo z nerazdeljenim poukom, tedaj bodemo tudi v poletnem semestru dosegli boljše uspehe. Kakšne čute ima pač otrok, ki sedi vsak dan nekaj ur v zaduhli šolski sobi, dočim zunaj solnce svetlo sije in vsi udje otrokovi hrepene po kretanju. Ako dovolimo otroku dovoljno mero gibanja, tedaj spremenimo prejšnjo raztresenost v pazljivost.

Gotovo je, da stlačenje mnogih, včasih 100 in več otrok v premajhne in slabo prezračene prostore, da mnogourno, nespametno in nenaravno sedenje in krotenje malih, pravkar se razvijajočih otrok ter preveliki duševni naporji napravijo iz najzdravejšega rdečeličnega otroka bledega kandidata tuberkuloze.

Sedanja šola je šola učenja, pa ne mučenja. Šola bi ne smela otrokom nalagati domačih nalog in ne pretiravati psihičnega dela.

Država obvezuje starše, da morajo svoje otroke v šolo pošiljati. Starši lahko zato od države zahtevajo, da pouk ne škoduje zdravju njihovih otrok. Telesu moramo dati, kar telesu gre; zato naj bi se popoldan porabil za telesne vaje.

Telesna vzgoja bi imela potem energično nastopiti. Učenci bi morali pod učiteljevim nadzorstvom telovaditi, plavati, igrati, drsati, sanjkati (tudi s skiji), kolesariti in narejati razne izlete. Tudi delo na vrtu je zdrava telesna vaja, ki telo harmonično razvija. Otroci pridejo ven v sveži zrak, kar pri telovadbi ni vedno. Vse mišice se gibljejo, čuti imajo obilo opravila, koža se navadi solčnih žarkov in znojnih kapljic. Ogrsko ministrstvo je drsanje po ledu, mesto Charlottenburg plavanje sprejelo med obligatne telesne vaje v šoli. V Berlinu dovoli magistrat po zimi učencem posebne popoldanske počitnice, da lahko po ledu drsajo (Eisferien).

Kaj nam pomaga v Avstriji ministrski ukaz od 24. febr. 1904 radi telesne vzgoje otrok, ako se tako obremenijo z učnimi urami, da za telesno vzgojo primanjkuje časa. In vendar se ne opusti niti ena ura!

Če kak vročekrvni pedagog dvomi o tem, da sedanji šolski red ne škoduje otrokom, potem naj si ogleda otroke 1. razreda ljudske šole. Prepričal se bode, da šola sicer ni zakrivila sedanjega kukavega človeškega rodu, da pa ravno ta pot potrebuje posebnih ozirov, za kar je skrbeti v šoli in po učnem načrtu. Grozno je, kako zgledajo 6letni otroci. Te uboge stvarce, včasih pohabljenе, anemiške in slabe, zapremo s 6. letom v zaduhlo, prašno šolsko ozračje. Za take otroke bi bilo dobro, da bi v šolo vstopili še-le z 8. letom, da se slabo telo primerno razvije.

Kako dejstvuje 8 letna šolska obveznost na te uboge stvarce, opazimo na obisku najvišjega razreda dekliške šole. Nekdaj so bile 14letne deklice močne in razvite, ljubke neveste, ki so že ljubezen špogale. In zdaj? Slabotne, tenke in blede deklice s paličastimi rokami in nogami. Enako najdemo tudi na deških šolah.

To je jasni dokaz za to, da je potrebno sedanji učni načrt takoj in korenito spremeniti, da se mora vsa preobložba in vsa nepotrebna učna snov odstraniti. Nasprotno pa nam je skrbeti, da se telesna vzgoja otrok nadzoruje ter se šole higijenično izboljšajo.

Le v nerazdeljenem pouku leži daljna blaginja šole. Le na ta način zamoremo vzgojiti človeka z zdravim telesom.

XXXI.

«O tožbi o preobloženju učencev v luči modernih družabnih, rodbinskih in šolskih razmer»

je govoril dr. phil. Gustav Hergel, c. kr. gimnazijski ravnatelj v Außigu, povdarjajoč skupno delovanje šole in doma, zlasti zadnjega, kako naj oče in mati vplivata na svojo deco, čeprav so njegovi nazori z ozirom na zahteve sedanjih srednjih šol precej enostranski. Njegova izvajanja temeljijo na sledečih stvkih:

1. Preobremenitev mladine se dejansko ne nahaja v tej meri, kakor se navadno trdi (!).

2. Krivda dejanske preobložbe ne zadeva toliko šole kakor druge vzgojevalne faktorje: rodbino in življenje.

3. Potrebno izboljšanje sedanjih razmer je pričakovati in izpeljati:

a) po premišljenih in korenitih reformah na področju vsega šolstva,

b) po daljšem upoštevanju doma vseh stremljenj in nameravanih novotarij od strani šole,

c) po ljubeznivem in razumnem pospeševanju vseh dobrohotnih svetov zdravnika potom doma,

d) po vplivanju na javnost potom šole in zdravnikov, da se uresniči pametna načela na področju hranitbe in načinu življenja.

XXXII.

«Vrednost eksperimentov pri preiskavi učencev.»

O tem je imel oficijalno poročilo dr. med. Teodor Altschul, c. kr. sanitetni svetnik iz Prage, ki sloni na sledečih stavkih:

1. Šolska higijena je panoga občne higijene; zato mora kakor ista, biti zgrajena na prirodnoznanjski osnovi, ako hoče biti znanost, in ne more pogrešati eksperimentov.

2. Doslej izvršeni poskusi v šoli in sicer oni o utrujenju učencev vsled pouka (preobremenitev) — psihologiški (računske naloge, narekovanje in Ebbinghausova kombinirana metoda) kakor tudi fiziologiški (meritve o utrujenosti po ergografu in po «ästhesiometru») — niso brez ugovora in ne morejo docela veljati za eksaktno mero. Zato nikakor ne upravičujejo, da bi se iz dobljenih posledic izvajali vobče pravilni zaključki za prakso pouka.

3. S tem pa ni rečeno, da so omenjeni eksperimenti odveč in brez vrednosti — oni so za otroško psihologijo (pazljivost, vajo, zanimanje o učni snovi) velikega pomena; le kot m e r i l o u t r u j e n o s t i ne morejo veljati.

4. Glavni pogrešek v dosedanjih meritvah utrujenosti tiči v tem, da ne predočijo naravnih šolskih razmer, ampak umetelne čine utrujenosti («Ermüdungskunststücke»), pri čemur še vrhutega lahko pogrešna števila iz meritve utrujenosti imajo drugi vir nego utrujenost (manjkajoče zanimanje, nervoziteta, sugestija).

5. Eksperimenti, kateri hočejo osigurati vpliv duševnega napora na duševno storilno sposobnost učencev (le z ozirom na učni uspeh), tedaj šolski eksperimenti *καὶ ἐξ ἄλλων*, dadó le potem prave posledice, ako se izvršujejo v rednem šolskem pouku, in če učenci o tem niti pojma nimajo, da so predmet kakega eksperimenta.

6. Pri pravilnih eksperimentih učencev mora se preskuševalec vzdržati vsakega umišljenega mnenja, ako ne bodo posledice eksperimentov, kakor Schuyten o dosedanjih poskusih prav trdi, le nehoté izraz onega mnenja, s katerim se je preiskovalec lotil svoje naloge.

7. Zato zamorejo le redne šolske naloge služiti kot substrat za «meritev» duševne storilne sposobnosti učencev. Pri tem se je pa ozirati na relativno težkočo nalogo, na kvale in kvantum poprejšnjih šolskih ur pred dotično šolsko nalogo.

8. Takšni eksperimenti se morajo delj časa na istih posameznikih izvrševati pod najrazličnejšimi zunanjimi pogoji (v začetku pouka, po eni ali po več poprejšnjih šolskih ur, po telovadnem pouku itd.

9. Posamezne preiskave (na izbranih učencih), katere na tej podlagi izvršujejo mnogi učitelji na različnih krajih, so zanesljivejše nego dose-danje skupne preiskave, ki se le redko in na nekaterih šolah izvajajo.

10. Priporočati je, da bi se mednarodnemu odboru, obstoječem iz zdravnikov in šolnikov, poverila naloga, da bi za predelanje posledic, izvirajočih iz šolskih nalog, izdelal načrt, ki bi služil kot podlaga za nabi-ralno preiskavanje.

11. Ta predlog se ne stavi kot edino mogoč, ali isti je sedaj kot naravni eksperiment najbolj priporočljiv.

Žal, da nam prostor ne pripušča, podrobneje poročati o tem zani-mivem vprašanju.

XXXIII.

Poročila o uspehu meritev o utrujenosti na štirih japonskih šolah v Tokijo.

O tem je predaval dr. med. Sakaki Jasusaburo, profesor na vseučilišču v Tokijo in nadzornik šolsko-higijeničnega oddelka v cesar.-japonskem naučnem ministrstvu (iz Berlina). Tiskan nemški govor je opremljen s 15. načrti in mnogimi razpredelnicami in končuje tako-le:

1. Mérito se je po Griesbachovi metodi in z Wagnerjevo modifikacijo, pri čemur se je Griesbachova metoda izkazala kot eksaktna in praktično najprikladnejša.

2. Kot material je bilo na razpolago na štirih šolah 206 poskuše-valnih oseb, od katerih se je 15 radi višjega normala izključilo.

3. Fizijološki normale je povprečno v dekliški osnovni šoli 11'6 mm, v deški osnovni šoli 12'3 mm, v višji dekliški šoli 12'1 mm, v gimna-ziju 13'2 mm.

4. Z ozirom na vpliv očetovega stanu se je dobil sledeč rezultat: otroci bankirjev imajo višji fizijološki normale; otroci srednjih trgovcev in uradnikov imajo manjši fizijološki normale.

5. Pot v daljavi 1500 m vpliva okrepačje na otroke v starosti 11 let 7 mescev. Bližje stanujoči imajo še jutranje topoúrnje. Daljni pot nego 1500 m utruje.

6. Vsi učenci morajo čim dalje spati. Deklice v starosti od 9 let 6 mescev do 11 let 6 mescev morajo spati najmanj 9 ur, deklice v sta-rosti od 8 let 6 mescev in po eno leto mlajše morajo za vsako leto pol ure dalje spati, dečki še celo pol ure dalje, sploh morajo dečki s telesnim naporom biti zelo previdni.

7. Ako se v uri obravnava težka učna snov, se vzdiguje krivulja višje nego pri ložji učni snovi. Do 4. ure se vzdiguje polagoma ali strmo.

8. V enournem počitku o poldne se otroci več ali manje odpočijejo.

9. Popoldanska ura obeh osnovnih šol utruja skoraj ravno tako kakor dve dopoldanski. V mladosti zviša popoldanska ura skoraj $\frac{3}{4}$ utrujalne diference štirih dopoldanskih ur.

10. V osnovnih šolah dobimo pri računstvu, čitanju in narekovanju najvišje utrujalne vrednote, risanje vpliva enako 0, fizika nasprotno okrepujoče, prirodoznanstvo, če je v dopoldanskem učnem načrtu, tudi okrepujoče. Najvišje utrujalne vrednote so le polovične proti onim v gimnazijih in višjih dekliških šolah.

*

«O ästhesiometrični preiskavi»

je govoril profesor Axel Hertel.

V diskuziji je povdarjal dr. Griesbach, da duševna utrujenost povzroči znižanje kožne občutljivosti in meni, da le eksaktno-znanstveni poskusi zamorejo podati realno podlago bodoči pedagogiki, ne pa psihološke in psiho-fiziološke metode. Dr. L. Kotelmann pravi, da še ni dokazano, da bi znižana občutljivost kože značila duševno utrujenost, ker je to lahko odvisno od razmnožene vsebine ogljenčeve kisline v zraku, od višje topline obližja ali telesa poskuševalne osebe, od manj globokega dihanja in drugih vzrokov. Na to se enoglasno sprejme 11. stavek dr. Altschula.

*

«O potrebi zgradbe poskušne didaktike in o ustanovi pedagoških stolic ter pedagoških laboratorijev»

je predaval dr. phil. A. W. Lay, seminarni učitelj iz Karlsruhe. Jedro njegovega zelo aktualnega vprašanja je nastopno:

Nevolja in nezaupnost, katero imajo zdravniki in omikanci proti današnjemu šolskemu pouku, ste žal v veliki meri opravičeni; kajti učni smotri, učni načrti in učava mnogo škodujejo učenčevemu zdravju, rušijo čestokrat njegov telesni in duševni razvoj ter znižajo s tem njegovo zalogo močij in storilno zmožnost. Ker nam pa storilna zmožnost in delo predstavljata prakapital, od katerega je odvisna blaginja in kulturni napredek naroda, zato je iz higijeničnega, narodno-gospodarstvenega in vobče kulturnega stališča utemeljeno, da država ustanovi v zadostnem številu pedagoške stolice s seminarnimi vadnicami in pedagoškimi laboratoriji v to svrhu, da isti zavodi didaktiko in pedagogiko znanstveno nadalje izobrazujejo ter pouk in vzgojo prirodno in higijenično preobrazijo.

Na to se sprejme predlog: Mednarodni kongres za šolsko higijeno se izreče, da smatra kot potrebno nalogo države, da ista v zadostnem številu ustanovi pedagoške stolice v zvezi s seminarnimi vadnicami ter pedagoške laboratorije.

XXXIV.

«Gozdna šola v prosti naravi, pedagoška potreba in možnost.»

O tem **idealno** lepem, a **težko** izvedljivem vprašanju je poročal P. J. Thiel, učitelj iz Elberfelda.

Ako pomislimo, da so vremenske in letne razmere, posebno še v posebnih krajih, neugodne prostemu pouku v prosti naravi, da ima tak učni stroj mnogo raznih nedostatkov, da je za čisto tehnične stroke, kakor: pisanje, pismeno računanje, čitanje in risanje treba sedežev in miz, v deževnem času pa zavetišč, potem je res smelo govoriti proti «Zwischen-Vier-Mauern-Schule». No, mesto Charlottenburg v Nemčiji je prvo, ki ustanovi prvo gozdno šolo.

*

V diskuziji svari dr. med. Th. Altschul iz Prage pred pretiravanjem poudarjajoč, da bi bilo iz higijeniškega stališča najbolje, ako bi otroci ne morali se nič učiti. Ali pouk je vendar potreben; zato morajo otroci dobiti potrebno odpornost. Josip Drbohlav, ravnatelj gimnazije v Tiflisu, pa zagovarja gozdno šolo. V Tiflisu imajo tudi «Ferienkolonien». V bližini Tiflisa pa je Tsina mgzwarov izročil 900 hektarov kmetijski šoli, kateri žrtvuje vse svoje dohodke. Tudi drugi šolski gimnazij v Tiflisu je dobil od ruskega cara 20 ha kot darilo v gornji namen.

*

«Nadzorovanje osnovnega računanja v številnem prostoru 1 do 100 na norimberški računski deski in na tabli poštevance.»

O tem je poročal Ernest Troelltsch, učitelj v Norimberku.

Za računstvo imamo v novejšem času toliko mnenj, da je težko dati kateremu prednost. Mimogrede omenjeno — je neki kustos stalne razstave učil odgovoril na vprašanje, katero nazorilo za računstvo je najbolje, smehljaje, naj le ostanemo pri ruskem računskem stroju.

V diskuziji je dr. phil. W. A. Lay iz Karlsruhe trdil, da so Bornove številne podobe boljše na njegovem računskem stroju kakor Troelltschove. Josip Gugler, ravnatelj učiteljskega z Dunaja pa pravi, da omenjeno nazorovanje smatra za goli mehanizem, ker se vendar od enega nazorovanja ne sme takoj abstrahirati.

XXXV.

«Najmanjše zahteve pri tiskarski opremi šolskih knjig.»

Po znanih Cohnovih zahtevah je o tem oficijelno poročal dr. med. Žiga Neuburger ter stavil sledeče stavke:

1. Da se oči šolskih otrok ne pokvarijo, je neobhodno potrebno, da dotične oblasti kmalu ukrenejo, naj se šolske knjige kakor do zdaj glede

vsebine v pedagoškem smislu, tako tudi glede tiskarske opreme pregledajo z ozirom gotovih najmanjših zahtev, ker skušnija kaže, da se zaželjeno izboljšanje v tem oziru ne bo kmalu doseglo.

2. Kot najmanjše zahteve so one od H. Cohna sprejete in sicer:

a) v enem cm^2 ne smeš videti več kot 2 vrsti tiska, zato mora visokost n znašati najmanj 15 mm, v začetnicah pa začetkoma 4 mm in tudi v računicah morajo biti številke tem primerne;

b) dolgost vrste sme znašati 90, kvečjemu 100 mm.

c) papir mora biti bel, enakomerno debel, kvečjemu 0,075 mm debel, čim manj z lesovino zmešan, uglajen (satiniran), brez otenjave, skrbno posušen in brez leska;

d) tiskovna barva mora biti zelo črna kot tinta.

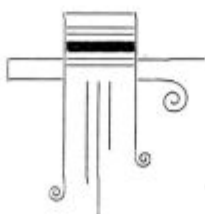
3. Ugovor, da bi knjige radi gornjih zahtev postale preobširne in predrage, ni veljaven. Mnogo knjig bi se brez škode pedagoških smotrov lahko zmanjšalo, kar bi na drugi strani malo zvišanje cene se poravnalo z varstvom oči.

*

«O pasivnih učnih metodah raz šolskohigijeniškega stališča»

je govoril prof. dr. phil. P. M. Nořkow iz Sredca na Bolgarskem.

Moderna psihologija določuje po mnenju Spinoza razloček med aktivnimi in pasivnimi psihičnimi dogodki po vedenju subjekta proti duševnim dogodkom. Ako se vrše isti brez prostovoljne udeležbe oseb, tedaj so pasivni; v nasprotnem slučaju — pa so aktivni. Predavateljevo poročilo, sloneče na nazorih pedagogov, kakor so: Montaigne, Locke, Rousseau, Pestalozzi in grof Lev Tolstoj, korenini na vprašanju: Ali za zdravje učencev in učiteljev ni bolje, ako sloni pouk poglavitno na psihični aktiviteti učenca. To vprašanje je jako težavno in je še malo obdelano. Dr. phil. W. A. Lay je slične ideje razvijal v svoji knjigi «Experimentelle Didaktik», kjer imenuje podavateljevo «aktiv» motorično, «pasiv» pa sensorično.

KNJIŽEVNO POROČILO.

NOVOSTI.

* **Ruska moderna.** Gorkij, Andrejev, Skitalec, Bunin, Čirikov. Novele in črtice. Prevela Minka Govekarjeva. V Ljubljani 1905. Natisnila in založila Ig. pl. Kleinmayer & Fed. Bamberg. — Cena broširano 4 K — elegantno vezano 6 K — To je naslov okusno opravljeni knjigi, ki obsega na 398 straneh 12 novel ozir. črtic slovečih ruskih pisateljev: Gorkija (1. Ded Arhip in Ljonka, 2. Kan in njegov sin, 3. Iz dolgega časa in 4. Na plavih), Leonid Andrejeva (1. Laž, 2. Stena in 3. Molčanje), Skitaleca (Skozi šibe), Ivan Bunin-a (1. Velga, 2. Prelaz, 3. Nova železnica) in Evgenij Čirikov-a (Izgubljeni sin) ter Uvod pisateljčin z životopisi omenjenih pisateljev. — Knjiga je prav lepo božično darilo podjetne založarne in bode prijateljem beletristike gotovo dobro došla. Želimo jej prav mnogo kupcev.

Anton Medved-ove «Poezije» so ravnokar zagledale v založbi Katol. bukvarne v Ljubljani beli dan v posebni knjigi z bogato in okusno zunanjo obliko in moderno opremo ter so jako primerno božično oziroma novoletno darilo. — Cena broširani knjigi je 3'80 K — v elegantni vezavi 5 K — po pošti 30 v več. — Odveč bi bilo hvaliti poezije priljubljenega pesnika; saj se delo samo hvali. Omenjamo le, da obsega ta velika zbirka tudi več dosedaj še nenatisnjenih pesmi.

Na znanje!

Cenj. naročnikom in odjemalcem «Zabavne knjižice za slov. mladino», ki me vprašujejo, kedaj izide 13. zvezek omenjenega mladinskega zbornika, naznanjam tem potom prav vljudno, da z nadaljnim snopičem «Zab. knj.» pred mesecem marcijem prih. leta ne morem na svetlo ker me ovirajo pri tem razni drugi posli in dolžnosti, največ pa korektura tiskarskih odtisov nove štiridelne «Šolske pesmarice z nar. napevi», katere I. in II. del pričnem v kratkem razpošiljati. Oni p. n. naročniki na to pesmarico, ki so se oglasili že pred letom dni, in ki so sedaj izpremenili svoje bivališče, mi zelo ustrezajo, ako mi sporočijo svojo novo addresso, da ne bode pri razpošiljanju zmešnjav. Vseč mi bode tudi obvestilo, smem li na eni naročilni karti podpisanim naročnikom poslati zaželene pesmarice pod enim ovitkom ali pa naj naslovim poslatev na vsakega posameznega naročnika posebej. Skupne pošiljatve povzročijo pošiljalcu manj dela, prejemnikom pa manjše poštno troške.

V SREDIŠČU, dne 20. novembra 1905.

Anton Kosi.

Razgled.

Listek.

Slovenska Šolska Matica. Tiskanje 4 knjig «Slov. Šolske Matice» pro 1905 se skoro dovrši. Sedaj se stavi že «Imenik» članov. Zato prosimo p. n. poverjenike, ki še niso naznanili članom svojega poverjenišva, da to **nemudoma** store, da jih uvrstimo še med tiskom v «Imenik». Obenem naj pošljejo odboru letnino zanje. Pravtako vabimo posamezne učitelje in učiteljice, ki nameravajo še za letos pristopiti k društvu, da to takoj store in pošljejo letnino 4 K ali svojemu poverjeniku ali vsaj neposrednje društvnemu odboru v Ljubljano. Častno bi bilo za naš stan in ugled, da se tudi letos pomnoži število članov, kar pa se bo le tedaj zgodilo, ako kolikor moči vsi učitelji in učiteljice pristopijo k društvu in privabijo še druge razumnike, zavode in društva v naš krog. *Odbor.*

Ljudske učilnice. Knjižnica «Nauk slovenskim županom» poslovenjena po pisatelju Fr. Levstiku ima na str. 2. (natis l. 1893) sledeči odstavek o Ljudskih učilnicah. «Moč ki je dana občinam do ljudskih učilnic, ima v sebi veliko tehtovitost, kar se tiče državnih koristi in občine same. Zategadelj naj se vsak župan trudi, da se učilnice kar se da razcvitajo, ker si stem utrdi slaven spomenik, da bodo še pozni vnuki o njem hvaležno pričali in pripovedovali po občini». — Župani se pa marsikje bore malo brigajo za tak spominek, zato bi bilo prav, ko bi posebno vaše župane analfabete pri nastopu njih dostojanstva opozoril vsak g. okrajni glavar tudi na te nauke v knjigi. *F. F. L.*

Delo ameriških dijakov. Amerika je kontinent «self-made:nanov», mož, ki se dvignejo z lastnim delom, brez protekcije, brez pomoči. Tako se tudi ameriški dijaki odlikujejo od naših. 45% dijakov po vseučiliščih živi in se uči brez pomoči z doma, brez podpor. Živijo se z delom svojih rok. Pometajo ulice, pišejo po trgovinah in pisarnah. Neredki so slučajji, da mečejo dijaki za majhno plačo sneg s streh. Deklice si služijo kruh s pisalnim strojem. — Kakšni značaji so pozneje takšni ljudje, ki so se iz bede z lastnim delom povzpeli do blagostanja, tega mi ne moremo oceniti, ki se sramujemo, nositi svojo prtljago iz čakalnice v železnico. A ena velja: železna energija teh delajočih dijakov mora imponirati vsakemu.

Okuženje s knjigami in časopisi. Zdravstveni svetnik dr. Fürst v Berlinu zopet opominja v obširnem članku, kako lahko se ukuži človek s starimi knjigami. Mnogi higieniki opozarjajo na to nevarnost, a dr. Mitulescu, kateri se zlasti bavi s poučevanjem te zadeve, je našel, da je 30% vseh pregledanih knjig imelo tuberkulozne bacile. Predsednik zavoda za kužne bolezni, tajni svetnik dr. Dönitz je našel veliko nevarnost okuženja in priporoča, da bi zlasti šolske knjižnice pazile na knjige in njih prenašanje bolezni. Tajni svetnik prof. dr. Flüge v Vratislavi svari pred takozvano infekcijo s kapljami, katera nastane, ako jetična oseba kašlja na odprto knjigo; pri tem padajo kapljice s tuberkuli na liste; če se kapljice posuše, potem se bacili lahko odločijo pri obračanju listov in dospejo v pljuča. To velja tudi o prenašanju legarja, osepnic i. t. d. Ljudje ki se bojijo starih oblek, ne prijemajo držal, ne jemljejo peciva, ki je je imela v roki druga oseba, takšni ljudje mirne duše dovoljujejo, da jim žuli dete knjigo, katero je imel leto dni tuberkulozen otrok ali skrofulozna oseba, samo da si prihranijo majhen znesek, ki se mora potem stotero plačati v bolezni otroka. Ni razkuženje prva zadača higijene, ampak ozkosrčna čistost vseh predmetov, katerih se poslužujemo, in čistost našega telesa.

Naredba pravosodnega ministrstva o izvršitvi kazni mladih hudodelnikov.

Vestnik pravosodnega ministrstva objavlja naredbo dr. Kleina od dne 30. septembra o izvršitvi kazni nepolnoletnih in mladih hudodelnikov. Do ustanovitve posebnih zavodov morajo se opaziti v ječah okrožnih sodišč in okrajnih sodišč tele točke: Mladi hudodelniki se morajo zapirati po možnosti odločno od propalih ljudi v skupinah. Pri sestavljanju skupin se mora gledati najstrožje na starost, na vrsto hudodelstva in na odmerjeno kazen. Skupine mladih hudodelnikov se imajo ločiti vselej, tudi na prostem in pri božji službi, od drugih hudodelnikov, in po noči se imajo strogo nadzirati. Za telovadbo in šetanje po prostem je odmeriti najmanj dve uri. Iz mladega hudodelnika se mora vzgojiti pošten človek. Pouk traja najmanj 8 ur na teden, in sicer sta 2 uri odločeni za veronauk. Predmeti ljudske šole se imajo ponavljati, zraven tega se morajo pripravljati za kakšno obrt. Pri določanju obrti se ima paziti na zmožnosti in na nagnjenja mladega kaznjenca. Samo mehaniško delo je nedovoljeno, posebno se pa priporoča delo v vrtu in pa doma. Mladi hudodelniki, ki se še le preiskujejo, se morajo posamezno zapirati. Za nedoletne je treba vselej pripraviti poseben oddelek. Za telesno šipke kaznjence se mora odrediti boljša hrana. Za paznike mladim kaznjencem se imajo določiti le najvestnejši čuvaji. Ako dovršijo takšni kaznjenci svojo kazen, se mora poskrbeti za njih bodočnost. Tu naj vzajemno delujejo skrbniška oblast in društva. Naredba tudi daja mnogo določb o stiku sodnikov z društvi za oskrbo mladih kaznjencev.

Kulturna dežela. V Galiciji imajo: 2 vseučilišči, 793 loterij, 20 strokovnih šol, 698 žganjarij, 40 gimnazij, 58 meščanskih šol, 200.046 krčem in samo 4.400 ljudskih šol.

Pedagoški paberki.

Nova izgojevalna metoda. «Deutsche Frauen-Zeitung» prinaša v 47. številki precej zanimiv članek pedagoške vsebine: «Eine neue Erziehungsschule». Začetek te nove metode, ki se posebno ozira na duševno občevanje med deco in učiteljem, je Berthold Otto, izdajatelj lista «Hauslehrer». Po njegovem sistemu ima občina Friedenau od 10. oktobra t. leta zavod, ki sprejema sedaj le otroke, kojim je obisk navadnih šol iz zdravstvenih ozirov prepovedan. Učiteljica Kati Lotz piše o tem zavodu tako-le «Središče vse naše vzgoje so razna opravila in dela, katera navadno izvrši učitelj z učenci. Vsak gojenec ima n. pr. par loncev cvetlic, katere mora oskrbovati. Pri zalivanju se obdeluje botanika. Otroci zvedo, kako cvetlica raste, kako dobiva hrano itd. Ob pondeljkih je navadno razgovor. Ta ali oni otrok je v nedeljo bil zunaj, obiskal panoramo ali šel s teto na sprehod. Vse to se sedaj porabi za pouk in na podlagi tega se otrokom razloži kaj je to panorama, muzej. Kaj je tam? Živali. Kakšne? Čveteronožne, ptice, ribe itd. Narovoslovje se tedaj obdela brez knjige, pokaže se otrokom le potrebne slike. Računstvo seveda tudi brez računic. Otroci igrajo s kamenčki ali ploščami. Jeden rabi več kamenčkov. Koliko? Tedaj se igra spremeni v resno delo, računstvo se začne, tako da otroci tega niti ne opazijo. Geometrija pride ravno tako na vrsto. Plošče so štiri, pet, šest in več voglate. To more otrok vse dobro poznati, a nauči se to čisto na lahko brez vsega pritiska. — Sprehodi so velike vrednosti. Zunaj se vidi to in ono. Tam stroj, tu voz, tam most, tu reko. Učitelj mora vse to porabiti, za svoj namen; otroci tega niti ne čutijo in z veseljem se lotijo dela, nauče se tega in onega, kar bi se v navadni šolski uri gotovo ne.» Kakor vidimo, je ta zavod nekaj novega. Posebno za bolehne otroke, kateri ne morejo sedeti ure in ure med štirimi stenami, je ta metoda priporočljiva. O priliki morda še kaj več.

Janko Bratina

Česki mladinski listi. Naprednost naših severnih bratov in njih kulturno stališče jasno označuje množina mladinskih listov. Nič manj ko 11 listov je češki mladini na razpolaganje. Seveda je vsebina teh listov različne cene. Saj je težko najti v českem narodu istinito dobrih pisateljev za toliko predalov. Najboljši česki list za otroke utegne biti «Dětský Maj», ki ga izdaja učitelj v Nimburgu Fr. Hručić. Mladinska književnost ni male važnosti v razvoju otrok, v razvoju bodočih generacij. Mislim, da smo Slovenci še vedno premalo prepričani o istinitosti tega dejstva.

Prostost v poučevanju. Scharlmann je napisal v II. delu (*Weg zur Kraft*) svoje knjige «Herzhafter Unterricht»: Upravičenost eksperimentalnega dela v šoli se mora v bodočnosti bolj povdarjati. Pedagogika je eksaktna znanost in kot takšna ima tudi pravico do tega in njena dolžnost je metoda eksaktnega proučevanja: poskus. A kje se temeljito poskuša? Kje se najdejo nove snovi, nove oblike pouka, kje se poskušajo, kje dopolnjujejo? Kdo izmed nas sploh še misli na prosto, svojo pot pri pouku? Ves svet je osvedočen, da je šola dragocen organizem, ki se smrtno rani, ako se le malo oddaljimo od ceste, po kateri se je doslej hodilo. Nič nepravilnejšega ni nad tem domnevanjem. To je postalo osodno za naš pedagoški razvoj. Šolskemu «organizmu» se žrtvuje vse življenje. Vedno tesneje nas obdajajo z uradnimi prepisi, nas kujejo v naredbe, vedno bolj se usužnjuje osebnost na račun hladne stvarnosti, pedagogike brez krvi in moči. — Tako kakor zrak življenju nam je potreba prostost, svoboda, kateri predpisujejo meje ljubezen do otrok in veselje do dela.

Pobožne želje učiteljstva. Deveti občni zbor moravskih nemških učiteljev je obravnaval tudi vprašanje o daljšem razvoju ljudskega šolstva v Avstriji. Po razpravi in debati se je sprejela sledeča rezolucija: «V spoznanju, da ne zadoščajo reforme v ljudskem šolstvu avstrijskem, izražajo zbrani moravski nemški učitelji, da mora reforma opazati sledeče zadeve: 1. Šolski izdatki naj se odzamejo občini in deželi in naložijo državi, pri čemer vsak narod plačaj stroške za svoje šolstvo. 2. Šolske olajšave naj se ukinejo: otrok hodi osem let v šolo. Izstop se sme vršiti samo koncem šolskega leta. 3. Kjer je treba več nego pet razredov, ustanovi se meščanska šola za dečke in deklice. 4. Vse sedanje in bodoče meščanske šole morajo imeti štiri razrede. 5. Nadaljni naobrazbi služi obvezna nadaljevalna šola za dečke in deklice, ki so končali ljudsko šolo. 6. Z vsako šolo bodi zvezan pripravljalni otroški vrtec. 7. Za slaboumne otroke naj se uredijo posebni zavodi. 8. Tako se imajo vzgojevati tudi gluhonemi, slepi otroci v posebnih zavodih. 9. V šolah naj se uvede občni pouk o nrvnosti; za versko vzgojo brigaj se vsako verstvo zasebnim potom po šoli. Niti učitelji niti učenci niso primorani posecati verske vaje. 10. Negovanju telesa posvečuj se posebna pozornost. (Telovadba, igre, kopeli, zdravniška preiskovanja, šolski zdravniki). 11. Nauk o zdravju in nauk o zakonih naj se uvedeta kot učna predmeta občnih in meščanskih šol. 12. Pouk bodi brezplačen: šolnina se ima odpraviti, učila dobivajo učenci zastoj. 13. Z ozirom na pravilno in redno pohajanje šol in z ozirom na zdravje je prepovedati delo otrok; revni otroci morajo dobivati hrano in obleko od občin. 14. Urejenje zakona o vzgoji in o obveznem pouku je neobhodno potreba. Oh, kako lepe, pobožne želje. Naši pravniki morda dožive njih uresničenje.

Želje in prošnje českega učiteljstva. Predsedništvo zveze českich učiteljskih društev je predložilo deželnemu zboru vrsto prošenj, v katerih se marsikaj zahteva, kar nedostaja tudi slovenskim učiteljem. To so te le želje: 1. Naj se izda pravičen disciplinarni red. (Predlog je priložen.) 2. Ako se ravnatelj šole kot član mestnega šolskega sveta ne more udeležiti seje poslednjega, bodi mu dovoljeno imenovati svojega zastopnika izmed učiteljev svoje šole. 3. Sto učiteljev ljudskih šol in 50 me-

ščanskih šol sme izvoliti po enega zastopnika v okrajnem šolskem svetu; v deželnem šolskem svetu imej učiteljstvo ljudskih šol 2 zastopnika, toliko tudi učitelji meščanskih šol. 4. Doba učiteljevanja naj se skrajša na 35 let. 5. Ako po dvajsetih službenih letih učitelj ne postane voditelj ali ravnatelj, ima pravico do posebne dodelave, katera iznašaj 400 K in 300 K. 6. Učitelj I. reda, ki je sprejel mesto II. reda, imenuj se ad personam učiteljem I. reda. 7. Učitelji I. reda ad personam naj se ne predstavljajo službenim potom na mesto I. reda. 8. Vsak učitelj naj prejme pošteno stanovanje. 9. Vdovam po učiteljih in penzioniranim učiteljem zvišaj se penzija po novem zakonu o učiteljskih plačah. 10. Učiteljice se smejo omožiti.

Pomožne šole za slabo nadarjene otroke. Pruski minister za prosveto je izdal naredbo o ustanovitvi šol za slabo nadarjene otroke. Pouk takšnih otrok ni tako važen kakor vzgoja, navajanje k dobremu, vzpodbujanje in negovanje njih duševnih zmožnosti, npravnosti in smisla za red. Ker je izboljšanje duševnih zmožnosti pri teh otrokih zelo važno, zavzemajo ročna dela poleg sistematičnih vaj za oko in roko važno mesto. Tudi duševno omejeni otroci morejo postati zelo sposobni za izdelovanje nekaterih predmetov. Posebno važna je razdelitev učencev po razredih v večrazrednih pomožnih šolah, ker veljajo tu čisto druga pravila nego v navadnih šolah. Ne sme se poskušati povzdigniti učni smoter v večrazrednih pomožnih šolah. Vendar pa se mora vedno misliti na to, da morajo učenci pomožnih šol nekako pripravljene za življenje zapustiti šolo. Izkustvo se je izreklo proti razdelitvi dečkov in deklic v pomožni šoli. Zato tudi v malih mestih ni treba takoj dveh razredov. Odstotno razmerje slabo nadarjenih in polnournih otrok še ni dognano; misli se, da je 1% za šolo godnih otrok slabo nadarjenih. Na vsak način se mora poskušati, spraviti vse slabo nadarjene otroke v pomožne razrede. To bode polagoma tudi mogoče, ker mržnja staršev do pomožnih razredov vedno bolj slabi. V nekaterih mestih so nastali pravi vzori pomožnih šol; za to gre hvala mestnim uradom, ki so pomagali šolskim oblastim, učiteljstvu in zdravnikom pri težkem delu za oskrbovanje najnesrečnejših otrok.

Naglušnost v šoli. O njej je govoril na štirinajstem shodu ušesnih zdravnikov berlinski prof. Hartmann. Spominjal je prisotne na odkritje prof. Bezolda, da ima velika večina gojencev gluhonemnic v lestvi glasov takozvane «sluhove otoke», torej tudi zmožnost slišati. Po uporabljanju teh ostankov sluha se je posrečilo sestaviti čisto novo uspešno metodo za pouk gluhonemih. — Žalibog da se danes še nič ne stori za bolne na ušesih. In ravno ti so najbolj potrebni pomoči. Ušesa so vrata vzgoje. Sluh posreduje pri občeivanju z drugimi; zmožnost slišati druge je prvi pogoj pouka. Da torej izvršuje država eno svojih prvih dolžnosti, mora poskrbeti: 1. da se vse ozdravljive ušesne bolezni izlečijo; 2. da se poučujejo oni, ki bolehalo za neozdravljivo ušesno boleznijo. Po soglasni izjavi različnih klinikov je nemara četrtnina šolskih otrok bolna na ušesih. Polovica teh naglušnih otrok bi lahko ozdravela. Posebno slabo je, ako se naglušni, sicer na normalno razviti otrok zapre v razred za slabo nadarjene otroke. Da, celo v zavode za idiote so se že poslali takšni otroci. Za neozdravljive bolnike na ušesih priporoča Hartmann sledeča pravila: 1. Otroci, ki ne slišijo dalje od 2 metrov, naj sedijo blizu učitelja. 2. Treba se je večkrat osvedočiti, ali so naglušni otroci slišali ali razumeli. 3. Narekovani spisi se ne smejo razredovati. 4. Priporoča se, navezati naglušno dete na občeivanje z inteligentnim sošolcem. 5. Učitelji in starši naj mnogo govore z naglušnimi otroci.

Šola brez učne osnove. Predlogi za reformo šol se javljajo sedaj na Nemškem kakor gobe po dežju. Ni dolgo temu, kar se je izdal poziv za ustanovo posebne šole, šole brez učne osnove, ki se ima ustanoviti v Halenseeu. V njej se bode vršil samo «priložnostni pouk». Nova šola mora uporabiti prirojeno vedoželjnost

otrok in mora dovoliti vsakemu učencu vprašati kolikor hoče. To ne bode učeča šola, ampak delajoča šola. Namesto prisilnega učenja na pamet se uvede organsko razumevanje. Na temelju praktičnih nalog, ki se pojavljajo med igro, se ima razširjati znanje. Praksa stopa pred teorijo. Najpreje se pestujejo poznavanje oblik, merstvo, štetje, risanje in poznavanje barv. Ne poučujejo se vsi enako, ampak individualno. Obiteljski večeri imajo nujati tesen stik rodbine in šole.

Občevanje učiteljev in staršev. »Vestnik« priporoča občevanje učiteljev s starši učencev. Učitelj naj obiskuje starše. Tako učenec spoznava v učitelju osebo, zatele se briga za njegovo bodočnost. Ne boji se več tako svojega učitelja, in to zelo dobro vpliva na pouk. Seveda se morajo obiski vršiti ob času, kadar se sme misliti, da staršev ne motimo pri delu.

Kronika.

Občna učiteljska zveza. Na Českem se pripravlja vseučiteljska zveza: profesorji vseučilišč, srednjih šol, strokovnih šol in ljudskih šol učitelji bodo odslej vzajemno v istem društvu delovali za razvoj in svobodo moderne, novodobne šole. Pri nas bi bilo to tudi želeti. Naši učitelji srednjih šol so nam tuji. Malokdaj jih vidimo v naši sredini. In vendar delujemo vsi za isti cilj. Ali mari ne začnemo mi, kar oni potem dopolnjujejo in dovršujejo? Zlasti v teh časih, ko hrepenimo po tem, da tudi zadnja šola, vseučilišče, osreči narod slovenski?

Tečaji za učiteljice ročnih del. Odbor moravske zveze učiteljskih društev je odposlal dež. zboru prošnjo za urejenje pravnih in gmotnih razmer učiteljic ročnih del ter zahteva dvoletne tečaje za vzgojo učiteljic ročnih del. Povdarja, da so takšni tečaji postali posebno sedaj potrebni, ko je četrti razred meščanskih šol ustanovljen, ki ima podajati deklicam višjo naobrazbo, torej tudi dovršeno znanje ročnih del in gospodinjstva.

Pedagoška razstava v Barceloni. V mesecih od aprila do septembra 1900 bode otvorena v Barceloni pedagoška razstava pod protektoratom kralja Alfonza in kraljice Marije Kristine. Razstava bode mednarodna. Nujala bode pregled čez vse predmete, ki služijo pri pouku, kakor: knjige, table, zemljevide, orodja, pohištva itd. Imela bode sedem oddelkov: početno šolstvo, srednja šola, višja šola, strokovne šole, arhitekturne šole, šolski material in šolska higijena. — Razen tega se bode uredil poseben oddelek za umetniško obrt in za industrijo, v kolikor so v zvezi s poukom.

Izleti in potovanja ogrskih dijakov. Ogrska šolska oblast je izdala pred nekolikimi tedni naredbo o dijaških izletih. Iz narodnostnih ozirov se smejo izleti vršiti samo doma, v očetnjavi. V tujino smejo potovati dijaki skupno samo z dovoljenjem ministrstva. Razen glavnega mesta se priporočajo tipiški kraji, ki se odlikujejo s prirodnimi krasotami, zgodovinskimi spomeniki ali industrijalnimi podjetji. Izlet se ima vršiti pod nadzorstvom učiteljstva in po prejšnji pripravi. 20 dijakov ima svojega vodnika, ki je prost voznine po državnih železnicah. Program in proračun se morata preje vposlati šolski oblasti v potrjenje. Daljša potovanja se smejo vršiti samo začetkom šolskega leta in o Veliki noči. Pri vpisovanju imajo ravnatelji državnih zavodov zahtevati od vsakega dijaka po 1 K. Iz tega se zloži fond, ki se posebe upravlja. Ta fond se uporablja v to, da se plača vožnja siromašnim in šolnine prostim dijakom.

Trgovina knjig in papirja
knjižovar
JOH. LESIAK v Ormožu.